

Archeologienota : Churchillsteenweg, Aalst (prov. Oost-Vlaanderen)

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, juli 2021

Titel

Archeologienota:
Churchillsteenweg, Aalst
(prov. Oost-Vlaanderen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Tegelcentrum Schelfhout

Projectcode

2021G160

Plaats en datum

Borgerhout, juli 2021

Reeks en nummer

RVFSA-Rapport, 115

© Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	4
2. Inleiding	7
2.1. Beschrijving van de geplande werkzaamheden	7
2.2. Archeologische voorkennis	8
2.3. Methodiek van het onderzoek	11
3. Archeologisch bureauonderzoek/assessment	12
3.1. Geo(morfo)logie en bodem	12
3.2. Topografie	16
3.3. Historische, cartografische en archeologische kennis	20
3.3.1. Korte historiek van Erembodegem (geschreven bronnen)	20
3.3.2. Cartografische bronnen/luchtfoto's	20
3.3.3. Archeologisch Erembodegem en Centrale Archeologische Inventaris	26
3.3.4. Archeologienota's	33
3.3.4. Overige wetenschappelijke inventarissen	34
3.4. Huidig gebruik projectgebied	35
3.5. Impact geplande werken	38
4. Synthese, onderzoeksvragen en samenvatting	41
4.1. Synthese gespecialiseerd publiek en antwoord onderzoeksvragen	41
4.2. Samenvatting niet gespecialiseerd publiek	45
5. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied	45
6. Bibliografie	47
6.1. Online bronnen	47
6.2. Literatuur	48
7. Lijst figuren en bijlagen	49
7.1. Lijst figuren	49
7.2. Lijst Bijlagen	49

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

Churchillstraat - Aalst
(21-AAL/CHU-2021G160)

Ligging

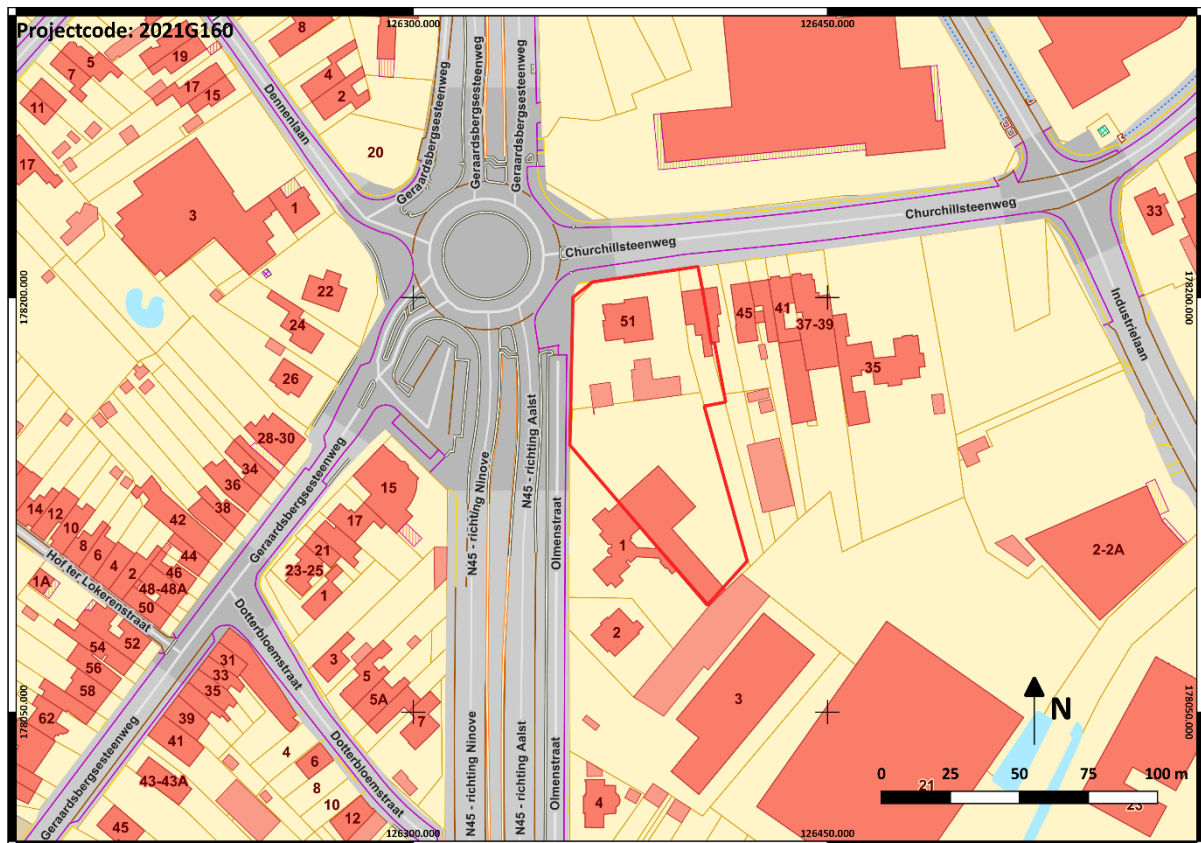
Prov. Oost-Vlaanderen,
9320 Aalst,
Churchillsteenweg 49-51

Kadastrale gegevens

Gemeente Aalst 12de AFD,
Erembodegem 2e AFD/ sectie B,
Perceelnrs projectgebied:
1185D2/1185E2/1185B2/1185R

Bounding Box

X 126403,3 Y 178211,4
X 126413,5 Y 178162,4
X 126405,7 Y 178160,5
X 126421,1 Y 178104,4
X 126406,5 Y 178088,9
X 126356,5 Y 178146,6
X 126358,0 Y 178200,1
X 126364,7 Y 178205,8

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied in rood (1/1000)

Projectcode

2021G160

Opdrachtgever

Tegelcentrum Schelfhout

Contactpersoon opdrachtgever

Dhr. Jacques Donners

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research & Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126

Guldensporenstraat 143

2140 Borgerhout

Geplande ingreep

Gedeeltelijke sloop bestaande bebouwing en verharding. Omvormen gedeelte bestaande bebouwing. Optrekken nieuwe toonzaal. Aanleggen verhardingen en nutsvoorzieningen.

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De melding werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteria van toepassing zijn en de geplande bodemingreep is groter dan 1000m².

Randvoorwaarden

Het terrein is quasi volledig bebouwd en/of verhard.

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

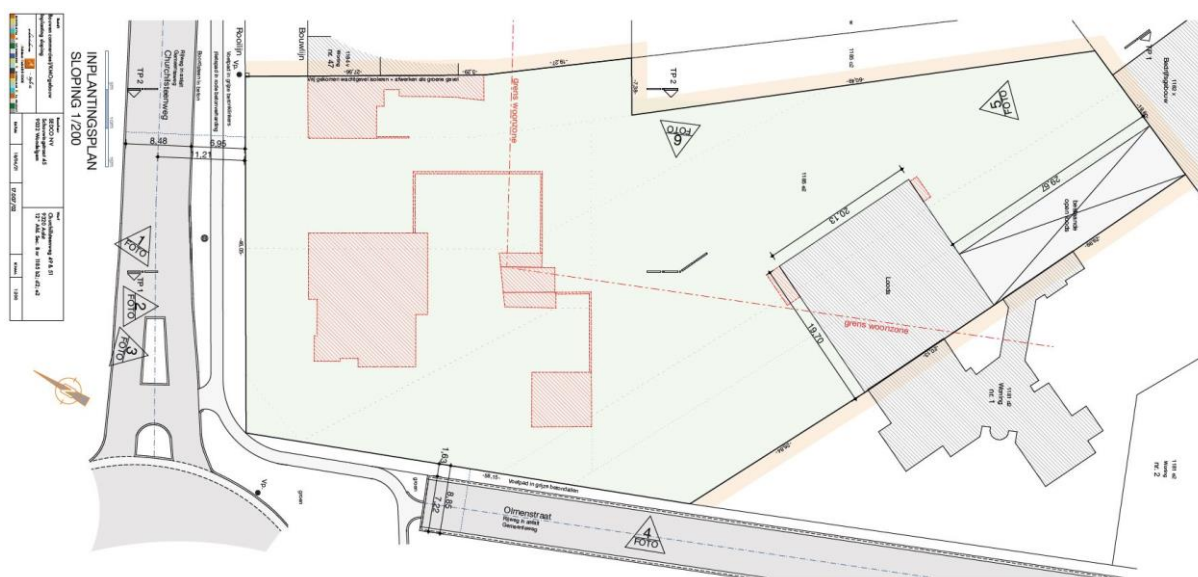
Thesaurus

Archeologienota, bureauonderzoek, landschappelijke boringen

2. Inleiding

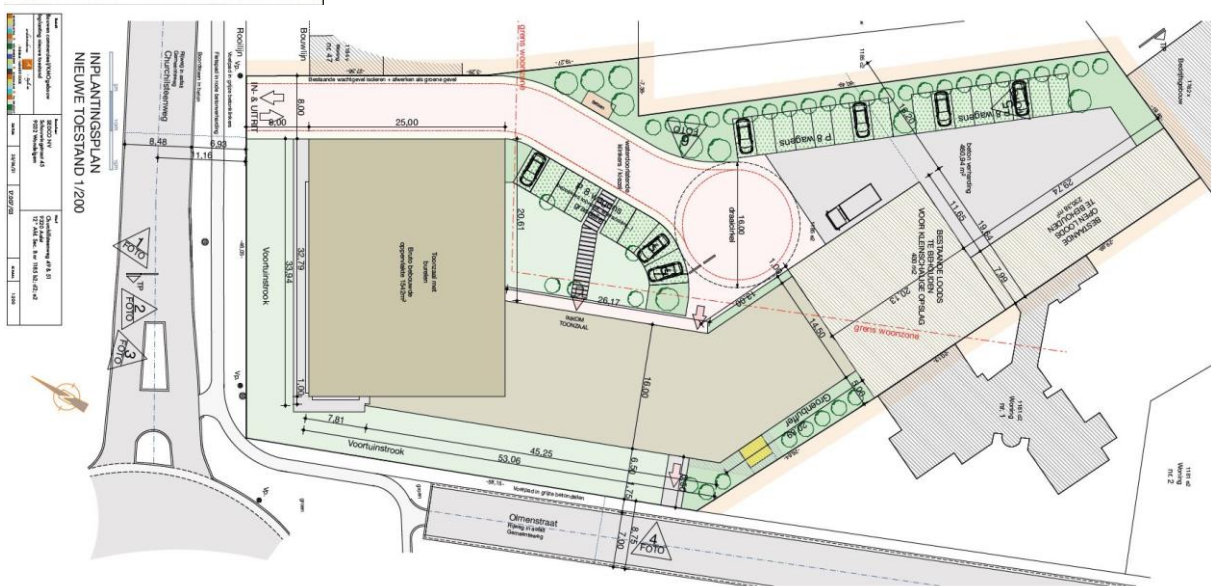
Doel van dit bureauonderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning voor het oprichten van een nieuwe toonzaal, het slopen van een deel van de bestaande bebouwing en het herinrichten van een deel van de bestaande weginfrastructuur met een vernieuwing van de rioleringen te Aalst, Churchillsteenweg 49-51. In deze archeologienota wordt via een bureauonderzoek nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Het projectgebied wordt in eerste instantie binnen een grotere context geplaatst. Vervolgens wordt nagegaan wat de recente gebruiksgeschiedenis van het projectgebied is en wat hiervan de mogelijke impact was op perceelsniveau. Tevens wordt de mogelijke impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologische potentieel besproken. Op basis van alle voorhanden zijnde gegevens wordt vervolgens een programma van maatregelen voorgesteld.

2.1. Beschrijving van de geplande werkzaamheden

Figuur 2: Bestaande bebouwing met aanduiding van te slopen gebouwen in rood

Op de projectlocatie wordt een deel van de bestaande bebouwing (in het noordelijke deel van het projectgebied) gesloopt en wordt een deel omgevormd tot toonzalen en magazijnen (zuidelijke gebouwen). Tevens wordt een nieuwe toonzaal met burelen opgericht in het noorden langs de Churchillsteenweg. Deze wordt verbonden met het te behouden magazijn via een nieuw te construeren gebouw centraal in het westelijke deel van het terrein. Ook zullen de nodige nieuwe nutsleidingen en ondergrondse putten en waterinfiltratie voorzieningen worden voorzien.

Figuur 3: Nieuwe inplanting

2.2. Archeologische voorkennis

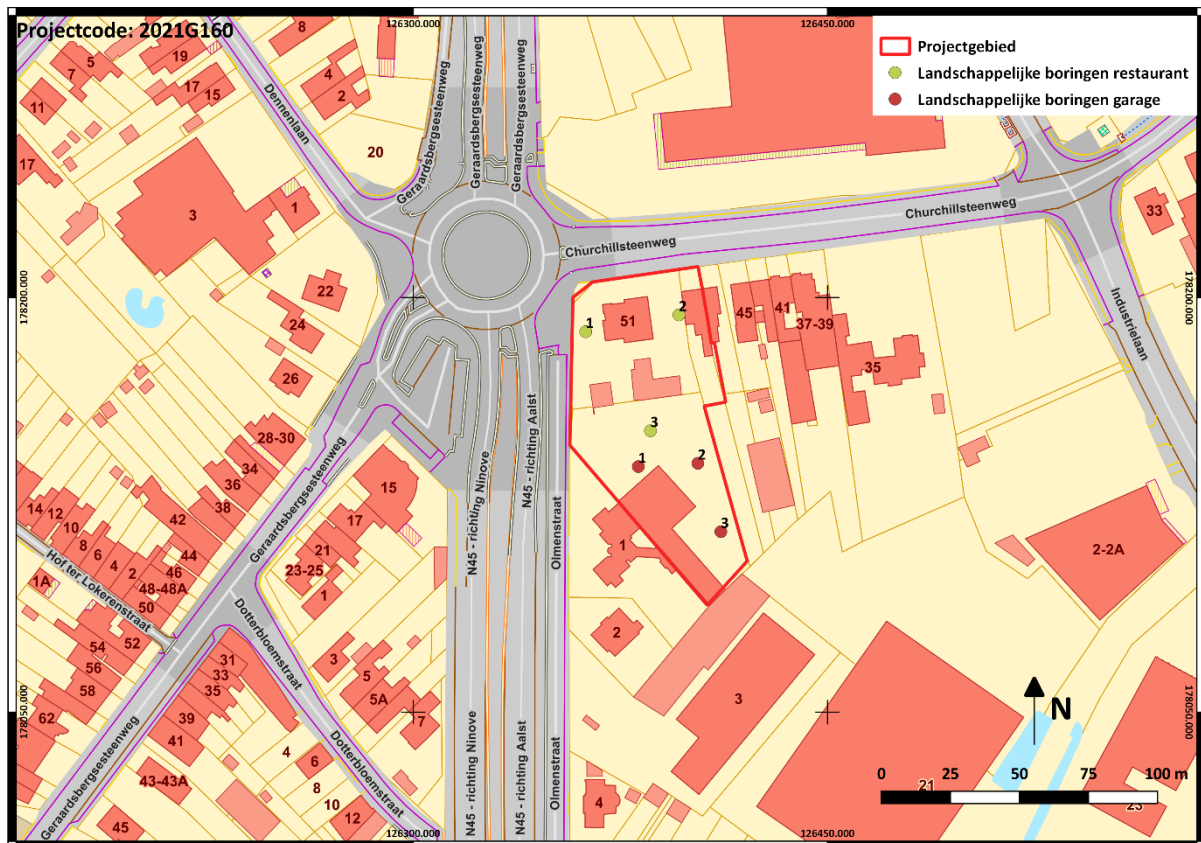
Er werd reeds in 2017 een archeologienota geschreven voor het projectgebied (**ID2663**)¹. Op basis van de uitgevoerde bureaustudie werd geconcludeerd dat het terrein reeds sterk verstoord was en dat de geplande werken slechts een kleine bijkomende impact zouden hebben op eventueel toch aanwezige archeologische resten. Daarom werden geen bijkomende archeologische vooronderzoeken aanbevolen. Echter werden de geplande werken nooit uitgevoerd en wordt nu een nieuwe omgevingsvergunning aangevraagd voor de hierboven vermelde werken.

In functie van de vorige geplande werken werd destijds door de opdrachtgever een landschappelijk booronderzoek² uitgevoerd voorafgaandelijk aan het uitvoeren van de archeologische bureaustudie. De resultaten van deze boringen zullen hieronder kort worden besproken. Het boorverslag wordt als afzonderlijke bijlage aan de archeologienota toegevoegd.

Op 9 maart 2017 werd een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd door Geosonda. Zes boringen werden uitgevoerd, drie op de terreinen van het toekomstige restaurant en drie op de terreinen van de nieuwe Carglass. De bodemstalen hebben een diameter van 50 mm.

¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/2663>

² VAN HECKE, M., *Rapport Landschappelijk booronderzoek 10853 McDonalds Aalst*, Sint-Denijs-Westrem, 2017.
VAN HECKE, M., *Rapport Landschappelijk booronderzoek 10854 Carglass Aalst*, Sint-Denijs-Westrem, 2017.

Figuur 4: Positie gerealiseerde boringen op GRB-bestand (1/1000)

Op de terreinen van het toekomstige restaurant werd één boring geplaatst tot een diepte van 3 meter –mv ter hoogte van het toekomstige gebouw (B1) en twee boringen tot een diepte van 1,20 meter –mv ter hoogte van de geplande parking (B2-B3). De boringen vertoonden de volgende bodemopbouw:

- B1: tot een diepte van 50 cm onder het maaiveld werd de aanwezigheid van een recent bewerkte A-horizont met puinresten vastgesteld (Ap); tussen 50 en 70 centimeter bevond zich een aangevoerde ophogingslaag met zeer kleine silexkeien (Aa2); van 70 tot 80 centimeter werd een natuurlijke A-horizont met enkele humusspikkels aangetroffen (Ab); tussen 80 en 225 centimeter bevond zich een vochtig pakket met zeer zwak ontwikkelde gleyverschijnselen en klei-inspoeling (Btg); het onderste deel van het boorstaal bestond uit een weinig ontwikkelde kleur B-horizont (Bwg). De bodem ter plaatse werd geïnterpreteerd als een recent door bebouwing verstoorde bodem (OB) met onder de OB-bodem resten van een Aca-bodem.
- B2: tot een diepte van 5 centimeter -mv was grind aanwezig (Aa1); hieronder bevond zich tot een diepte van 60 centimeter –mv aangevoerd materiaal met zeer veel puinresten (Aa2); tussen 60 en 85 centimeter werden resten van een natuurlijke A-horizont met enkele humusspikkels aangetroffen (Ab); de onderzijde van het boorstaal wordt gevormd door een weinig ontwikkelde B-horizont (Bwg). De boring ter plaatse werd geïnterpreteerd als een recent opgevoerde bodem. De natuurlijke bodem begint

vanaf 60 centimeter –mv (OB met hieronder Aca).

- B3 : tot een diepte van 5 centimeter was grind aanwezig (Aa1); hieronder bevond zich aangevoerd ophoogzand tot 60 centimeter –mv (Aa2); tussen 60 en 80 centimeter werden betonresten aangetroffen (Aa3); vervolgens bevond zich tot een diepte van 90 centimeter –mv een verstoorde grenslaag (Aa4); tot slot werden de resten van een natuurlijke A-horizont met sporen van bewerking (bevat B-horizont delen) (A-B) aangetroffen tussen 90 en 120 centimeter –mv. De bodem ter plaatse werd geïnterpreteerd als een verstoorde bodem (OB).

Op de terreinen van de toekomstige Carglass werd één boring geplaatst tot een diepte van 3 meter –mv ter hoogte van de toekomstige garage (B1) en twee boringen tot een diepte van 1,20 meter –mv ter hoogte van de geplande parking (B2-B3). De boringen vertoonden de volgende bodemopbouw:

- B1 : tot een diepte van 30 cm onder het maaiveld werden zeer veel steenfragmenten en betonresten aangetroffen (Aa1); tussen 30 en 90 centimeter bevonden zich eveneens veel steenfragmenten, bovendien troffen we resten aan van minerale olie (Aa2); van 90 tot 120 centimeter werd een zeer zwak ontwikkelde A-horizont, overgang naar B-horizont herkend (A – B); tussen 120 en 225 centimeter bevond zich een vochtig pakket met zwak ontwikkelde gleyverschijnselen en klei-inspoeling (Bgt); het onderste deel van het boorstaal bestond uit een zwak ontwikkelde kleur B-horizont (Bwg). De bodem ter plaatse werd geïnterpreteerd als een recent door bebouwing verstoorde bodem (OB) met onder de OB-bodem een gedeeltelijk intact bodemprofiel (Aca), waarbij de natuurlijke A-horizont gedeeltelijk verdwenen is en overgangskennmerken naar een B-horizont vertoont.
- B2: tot een diepte van 40 centimeter –mv waren zeer veel bouwafvalmateriaal en zandresten aanwezig (Aa1); hieronder bevond zich tot een diepte van 90 centimeter –mv aangevoerd opvoermateriaal rijk aan stenen (Aa2); tussen 90 en 120 centimeter werden resten van een weinig ontwikkelde B kleurenhorizont herkend (Btg). De bodem ter plaatse werd geïnterpreteerd als een antropogene verstoorde bodem (OB). De natuurlijke A-horizont is verdwenen en vervangen door puinrijk materiaal.
- B3: tot een diepte van 60 centimeter waren zeer veel bouwafvalmateriaal en zandresten aanwezig (Aa1); hieronder bevond zich tot een diepte van 110 centimeter –mv aangevoerd opvoermateriaal rijk aan stenen (Aa2); tot slot werden de resten van een zeer zwak ontwikkelde A-horizont, overgang naar B-horizont aangetroffen onderaan de boring (A – B). De bodem ter plaatse werd geïnterpreteerd als een verstoorde bodem (OB). De originele A-horizont is maar gering intact gebleven en vertoont overgangskennmerken naar B-horizont.

2.3. Methodiek van het onderzoek

Om een antwoord te kunnen formuleren op de hoger geformuleerde vraagstellingen werden verschillende acties ondernomen. In de eerste plaats werden hoofdzakelijk bronnen geraadpleegd die online beschikbaar werden gesteld door de Vlaamse Overheid. Na het raadplegen van de basisbronnen die beschikbaar zijn voor het betreffende projectgebied, werd nagegaan of het nodig was om bijkomende bronnen te raadplegen of dat de geraadpleegde bronnen volstonden om een antwoord op de desbetreffende vraag te formuleren. Tevens werd geëvalueerd of het raadplegen van eventueel bijkomende bronnen extra gegevens kon opbrengen om een antwoord te kunnen formuleren op de gestelde onderzoeksvragen. Aangezien het projectgebied gelegen is in een zone die gekenmerkt is door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden werd extra aandacht besteed aan de relatie van het projectgebied met het landschap en de ruimere omgeving.

Om een zicht te krijgen op de landschapshistoriek van het projectgebied werden de online databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be) geraadpleegd. De volgende kaarten werden geraadpleegd: bodemkaart, bodemgebruikskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het projectgebied. Tevens werd het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (raster 1 meter) geraadpleegd. De erosiegevoeligheidskaart bleek geen relevante informatie te bevatten en werd daarom niet afgebeeld in de archeologienota.

Om na te gaan welke potentiële archeologische sites zich in het projectgebied en de ruimere omgeving bevinden, werd de Centrale Archeologische Inventaris geraadpleegd. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de inventaris niet volledig is en geen garantie biedt op de aan- of afwezigheid van een eventuele archeologische site. De ingevoerde locaties werden enerzijds op basis van cartografische, literaire en toponomische bronnen geselecteerd en anderzijds op basis van waarnemingen op het terrein (vondstmeldingen, veldprospecties, prospecties met ingreep in de bodem, archeologisch onderzoek). Verder werd nagekeken of er in de recente jaren onderzoeken in de omgeving werden uitgevoerd die niet werden opgenomen in de CAI vanwege de verwaarloosbare resultaten en werd nagekeken of er recent archeologienota's werden opgesteld in de omgeving van het projectgebied.

Om een inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van cultuurhistorische elementen en een verder inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van een archeologisch bodemarchief werden verschillende beschikbare historische en cartografische bronnen online geraadpleegd. Voor de oudere periodes werd beroep gedaan op gegevens beschikbaar op www.inventaris.onroerendergoed.be. De hier beschikbare gegevens kwamen tot stand na een uitgebreide literaire studie. De opgegeven bronnen werden niet extra gecontroleerd, noch werden er bijkomende bronnen geraadpleegd. Op basis van de beschikbare gegevens werd beslist dat deze volstonden om een algemeen beeld te

verkrijgen omtrent de historische ontwikkeling van Erembodegem (waarin het projectgebied zich bevindt). Voor de cartografische bronnen werden in de eerste plaats de georeferende plannen geraadpleegd op het online Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroenderfgoed.be). Het betreft de kaart van Ferraris, de Atlas der Buurtwegen en de kaarten van Vandermaelen en Popp. Tevens werden enkele 20ste en 21ste eeuwse luchtfoto's geraadpleegd op dezelfde website. Deze werden voornamelijk geraadpleegd om een zicht te krijgen op de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving in recente tijden. Om inzicht te verkrijgen in de recente gebruiksgeschiedenis van het projectgebied werd tevens www.cartesius.be geraadpleegd. Hier werden enkele 19de en 20ste eeuwse kaarten gebruikt.

Om een inzicht te verkrijgen omtrent de impact van de geplande werken op het eventuele bodemarchief werden alle beschikbare gegevens via de bouwheer opgevraagd en ter beschikking gesteld.

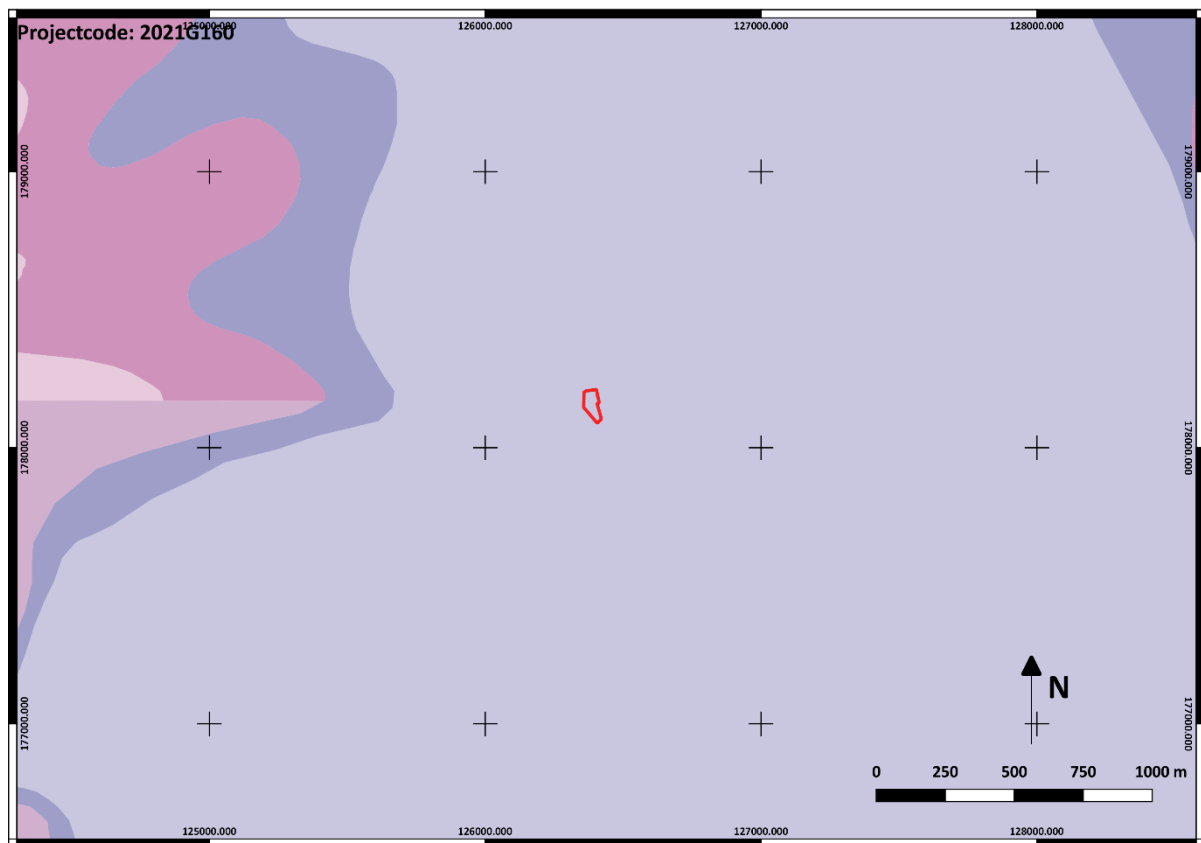
Aan de hand van de online beschikbare bronnen en de door de bouwheer geleverde plannen, kon voldoende informatie gegenereerd worden omtrent het archeologische potentieel van het projectgebied. Daarom werd besloten geen bijkomende literaire bronnen te raadplegen. Dit zou allicht nog wat meer informatie aan het licht brengen, maar valt buiten de doelstelling van deze bureaustudie. Bij het onderzoek werd ook beroep gedaan op de resultaten van een eerder uitgevoerde archeologische bureaustudie en de resultaten van een landschappelijk booronderzoek dat door de vorige ontwikkelaar werd uitgevoerd.

3. Archeologisch bureauonderzoek/assessment

3.1. Geo(morfo)logie en bodem

Het projectgebied bevindt zich in de Dendervallei. De vallei is een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei en kan opgesplitst worden in een zuidelijk en noordelijk deel waarbij Aalst net op de scheiding tussen beide ligt. Het deel ten zuiden van Aalst is relevant voor het projectgebied. De vallei vormt hier een smalle doorgang doorheen het Schelde-Dender interfluvium en het Dender-Zenne interfluvium. De Dender is in het holoceen ingesneden aan de voet van de oostelijke tertiaire opduiking van het Dender-Zenne interfluvium. De westelijke zuidkant van de Dendervallei wordt bezet door een laagterras en lage uitlopers van het Schelde-Dender interfluvium.³

³ DE MOOR, G., *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België – Vlaams Gewest, Kaartblad 22 Gent*, Brussel, 2010.

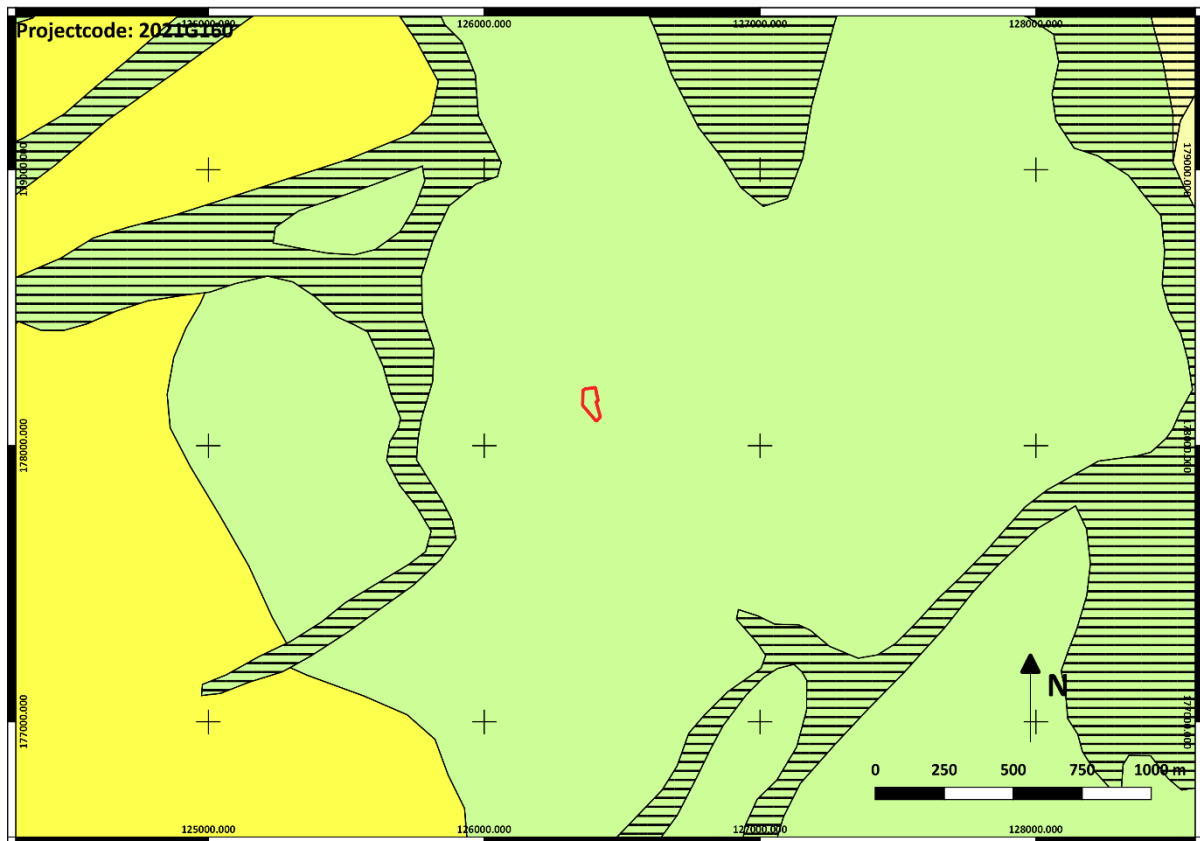

Figuur 5: Projectgebied op tertiair geologische kaart (1/10000)

Volgens de tertiair geologische kaart bestaat de ondergrond ter hoogte van het plangebied uit de zogenaamde formatie van Kortrijk. De formatie van Kortrijk bevat een weinig aantal macrofossielen en wordt omschreven als een kleig facies uit het Vroeg - Eoceen. De formatie kan opgesplitst worden in het lid van Mont-Héribu, Saint-Maur, Moen en Aalbeke. Het plangebied ligt in het lid van Moen. De afzettingen die voorkomen in het Lid van Moen zijn grijze tot silthoudende kleien waarbij ook fossielen zoals nummulites en planulatus kunnen voorkomen.⁴

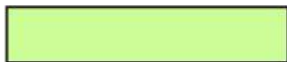
Op de quartairgeologische kaart is het plangebied gekarteerd als profieltype 3. Dit profieltype wordt gekenmerkt door eolische afzettingen (zand tot silt) van het weichseliaan (laatpleistoceen), mogelijk vroeg-holoceen. Zand tot zandleem komt voor in het noordelijke en centrale deel van Vlaanderen. In het zuiden komt voornamelijk silt (loess) voor (ELPw). Verder komen ook hellingsafzettingen uit het quartair voor (HQ). Als laatste komen fluviatiele afzettingen van het weichseliaan (laat-pleistoceen) voor (FLPw).

⁴ BOGEMANS, F. & M. VAN MOLLE, *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: kaartblad 30-38 Geraardsbergen en Ath (deel)*, Brussel, 2005.

Figuur 6: Projectgebied op quartair geologische kaart (1/10000)

3

ELPw en/of HQ
FLPw

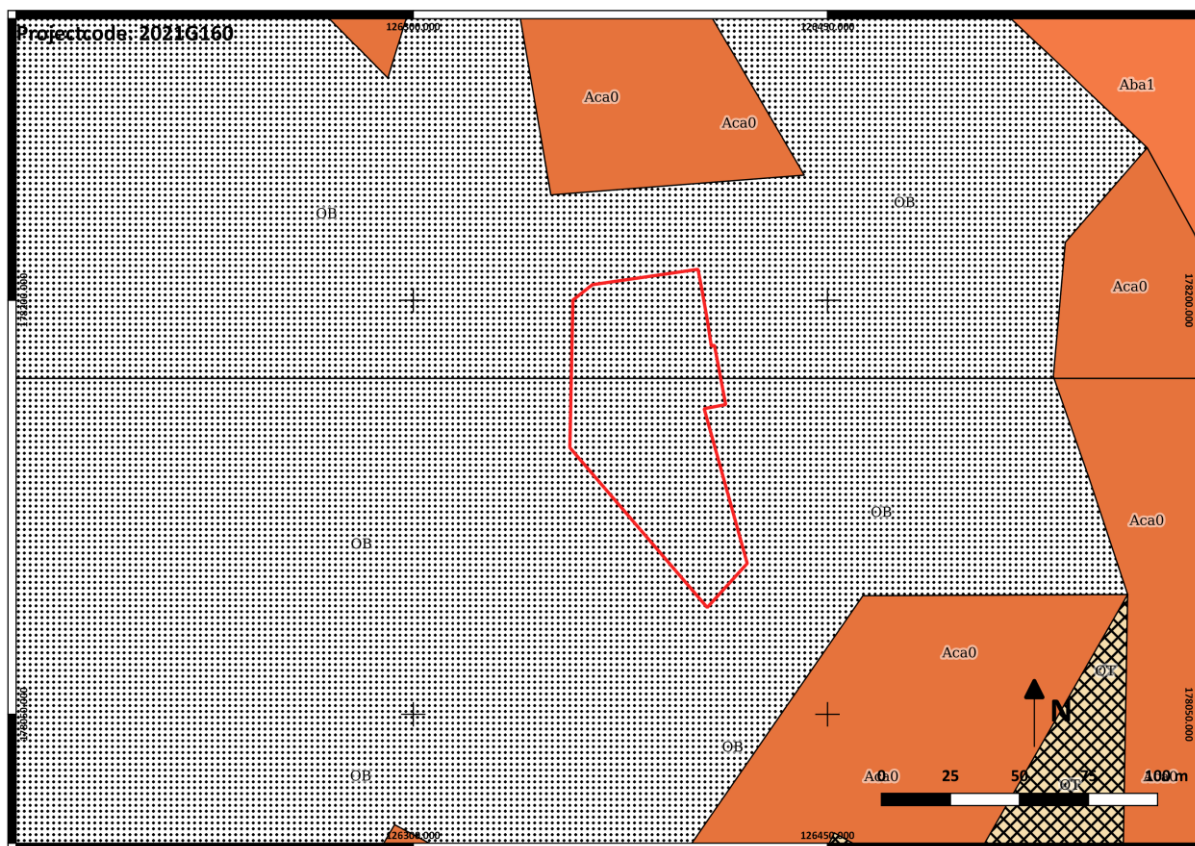
*

- * De karteereenheid is mogelijk afwezig.
- ELPw** Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
- HQ** Hellingsafzettingen van het Quartair.
- FLPw** Fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 7: Legende profieltype 3

Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt voor het volledige projectgebied een bodemtype OB weergegeven. Dit zijn door de mens gemodificeerde bodems. Deze bodems worden veelal aangegeven

in bebouwde gebieden. Onder de verstoorde bovenzijde van de antropogene bodemopbouw zijn plaatselijk soms gedeeltelijk oude bodemprofielen bewaard gebleven.

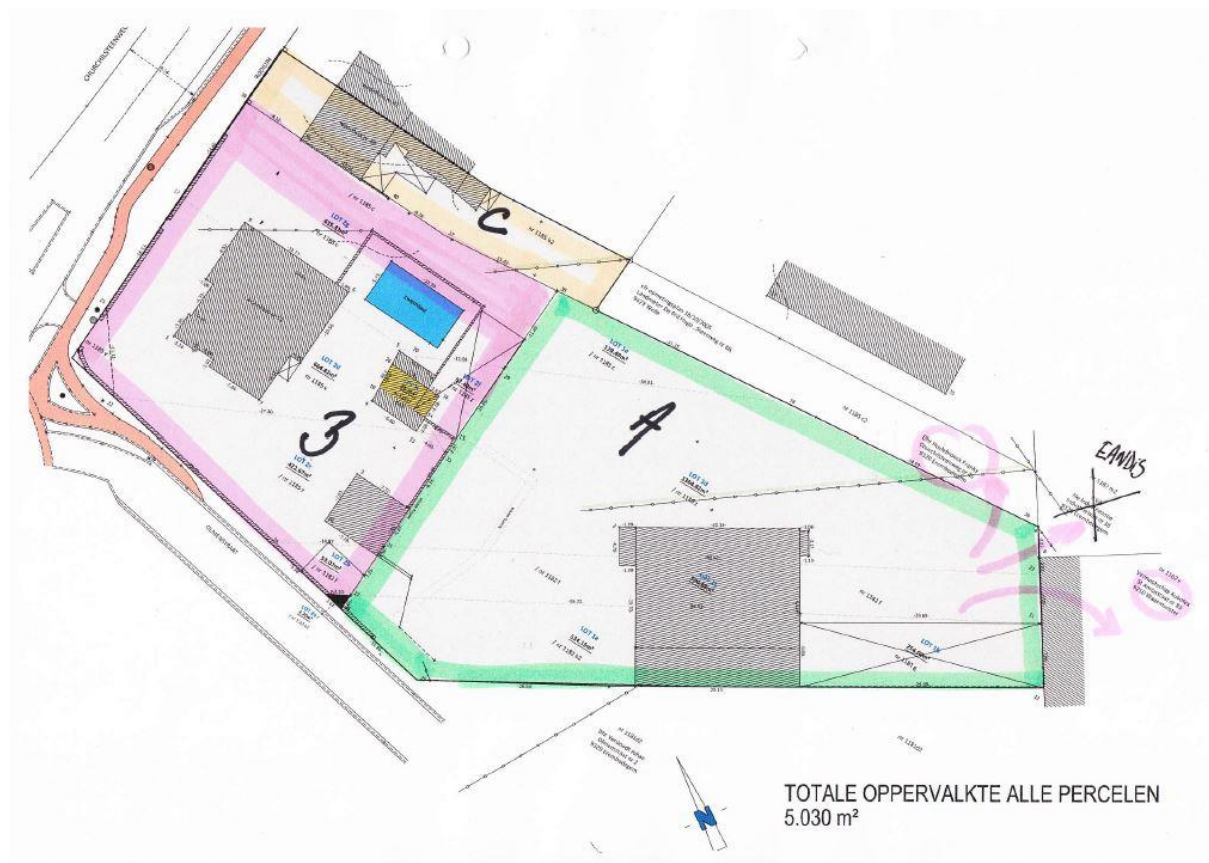

Figuur 8: Projectgebied op de bodemkaart van Vlaanderen (1/1000)

In de directe omgeving van het projectgebied zijn bodems van het type Aba en Aca aanwezig. De eerste betreft een droge weinig gleyige leembodem met textuur B-horizont of weinig duidelijke kleur B-horizont. Deze bodemserie ontwikkelt zich in het Pleistocene loessdek en vertoont onder de A-horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B-horizont. De bouwvoor is een donkerbruine, homogene humushoudende leem die hier rust op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddeld 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. De tweede bodemserie betreft een matig droge, zwak gleyige leembodem met textuur B-horizont of met weinig duidelijke kleur B-horizont. Deze matig droge leemgronden vertonen een gleyhorizont op matige diepte. In de omgeving zijn de gronden niet geërodeerd wat wijst op een breed plateau of slechts zwakke helling. Op basis van de uitgevoerde landschappelijke boringen bevinden zich ter hoogte van het projectgebied inderdaad bodems van het type OB met hieronder gedeeltelijk bewaarde profielen van het bodemtype Aca.

3.2. Topografie

Het projectgebied is gelegen in Erembodegem, deelgemeente van Aalst. Het centrum van Aalst ligt ten noorden en het centrum van Erembodegem ten noordoosten van het terrein. Het terrein is gelegen ten zuidoosten van het kruispunt tussen de Olmenstraat, die het terrein in het westen begrenst, en de Churchillsteenweg, die het terrein in het noorden afbakt.

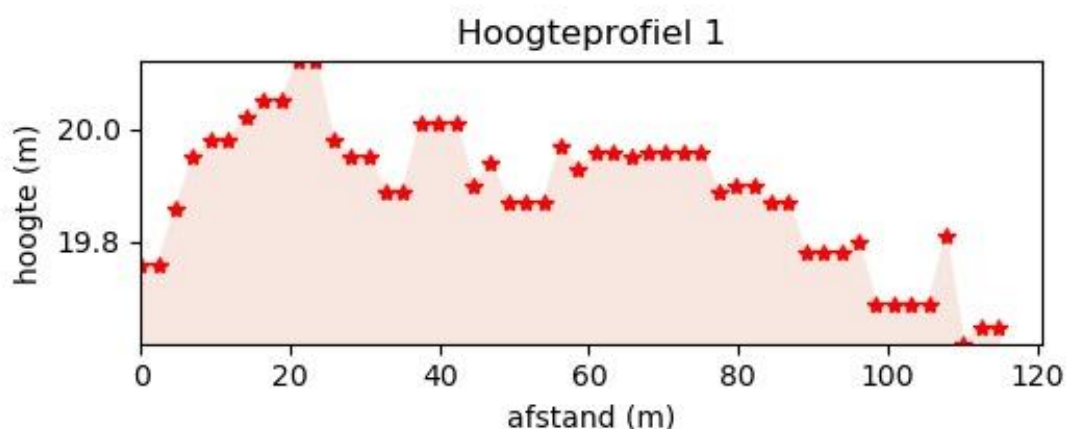

Figuur 9: Bestaande inplanting met aanduiding van de drie zones

Het projectgebied kan opgesplitst worden in drie zones. Een eerste zone bevindt zich ter hoogte van de Churchillsteenweg nr. 49 (C op fig. 9). Het betreft een smal perceel haaks op de steenweg georiënteerd. Op het perceel bevindt zich aan de straatzijde een oude halfopen bebouwing met verharding aan de straatzijde en tuinzone achteraan. Een toegangsweg naar het achterliggende perceel bakent de zone in het westen af. Ter hoogte van het perceel werd een boring geplaatst die aantoont dat onder verschillende ophogingslagen de resten van een oude A-horizont aanwezig waren. De onverstoorte moederbodem situeerde zich op een diepte van ongeveer 85 centimeter onder het bestaande maaiveld. Dit impliceert dat alle dieper uitgevoerde bodemingrepen op dit perceel eventueel aanwezige archeologische resten hebben verstoord. We kunnen er dan ook vanuit gaan dat dit perceel ter hoogte van de aanwezige woning en de bijbehorende ondergrondse leidingen en nutsputten is verstoord.

De tweede zone (B op figuur 9) betreft het perceel gelegen te Churchillsteenweg nr. 51. Het betreft een groot hoekperceel met een vrijstaande woning. De woning betreft een landhuis met zwembad en verschillende kleinere bijgebouwen. Aan de noord-, oost- en zuidzijde van de woning zijn enkele kleinere tuinzones met gras aanwezig. Ten westen van de woning bevindt zich een oprit die naar de achtergelegen garage leidt. Ter hoogte van het perceel werd een boring geplaatst die aantoont dat onder verschillende ophogingslagen de resten van een oude A-horizont aanwezig waren. De onverstoorde moederbodem situeerde zich op een diepte van ongeveer 80 centimeter onder het bestaande maaiveld. Dit impliceert dat alle dieper uitgevoerde bodemingrepen op dit perceel eventueel aanwezige archeologische resten hebben verstoord. We kunnen er dan ook vanuit gaan dat dit perceel ter hoogte van de aanwezige woning en de bijbehorende ondergrondse leidingen en nutspullen en het zwembad is verstoord.

Een derde zone (A op fig. 9) bevindt zich in het zuiden van het projectgebied en grenst gedeeltelijk aan de Olmenstraat. Hier bevinden zich in het westen enkele hangars die dienst deden als garagewerkplaats met bijbehorende kantoorruimte. De rest van deze zone is nagenoeg volledig verhard. Dat de zone lange tijd dienst deed als opslagplaats voor auto's/wrakken blijkt uit de luchtfoto genomen tussen 2013-2015. Ter hoogte van het perceel werden vier boringen geplaatst die aantoonen dat onder verschillende ophogingslagen de resten van een oude A-horizont aanwezig waren. De onverstoorde moederbodem situeerde zich op een diepte van ongeveer 120 centimeter onder het bestaande maaiveld. Dit impliceert dat alle dieper uitgevoerde bodemingrepen op dit perceel eventueel aanwezige archeologische resten hebben verstoord. Het perceel bleek sterk te zijn opgehoogd na het plaatselijke afgraven van een deel van de oorspronkelijke 'zwarte' grond.

Figuur 10: Doorsnede door het terrein van noordwest naar zuidoost ter hoogte van de nieuwe stelplaats

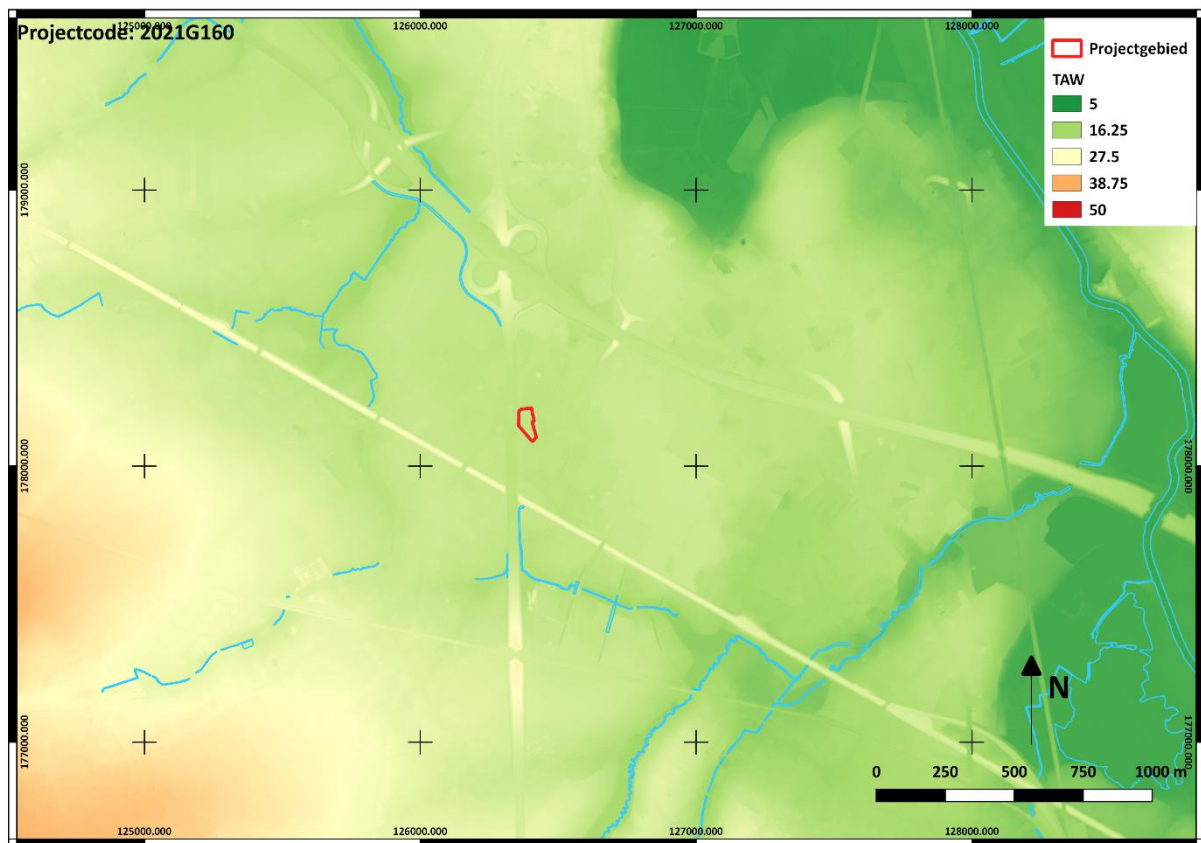
Het plangebied is tamelijk vlak en vertoont slechts lichte verschillen in absolute hoogte die allicht te wijten zijn aan het microreliëf ten gevolge van het huidige gebruik van het terrein. De vastgestelde

hoogtes schommelen tussen 19,4 meter + TAW en 20,15 meter + TAW. Het terrein vertoont een algemene lichte daling in zuidelijke richting.

Op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen is duidelijk te zien dat het terrein zich binnen de vallei van de Dender situeert. De vallei is als een groene band zichtbaar in het landschap. Naar de randen van de vallei neemt de hoogte toe. Het projectgebied bevindt zich als het ware op een vrij vlak plateau aan de zuidzijde van de vallei.

Op een detail van het DHM zien we de invloed van de menselijke handelingen op het microreliëf ter hoogte van het projectgebied. Tevens zien we inderdaad een licht dalend verloop van het reliëf in zuidelijke richting, al is dit erg beperkt.

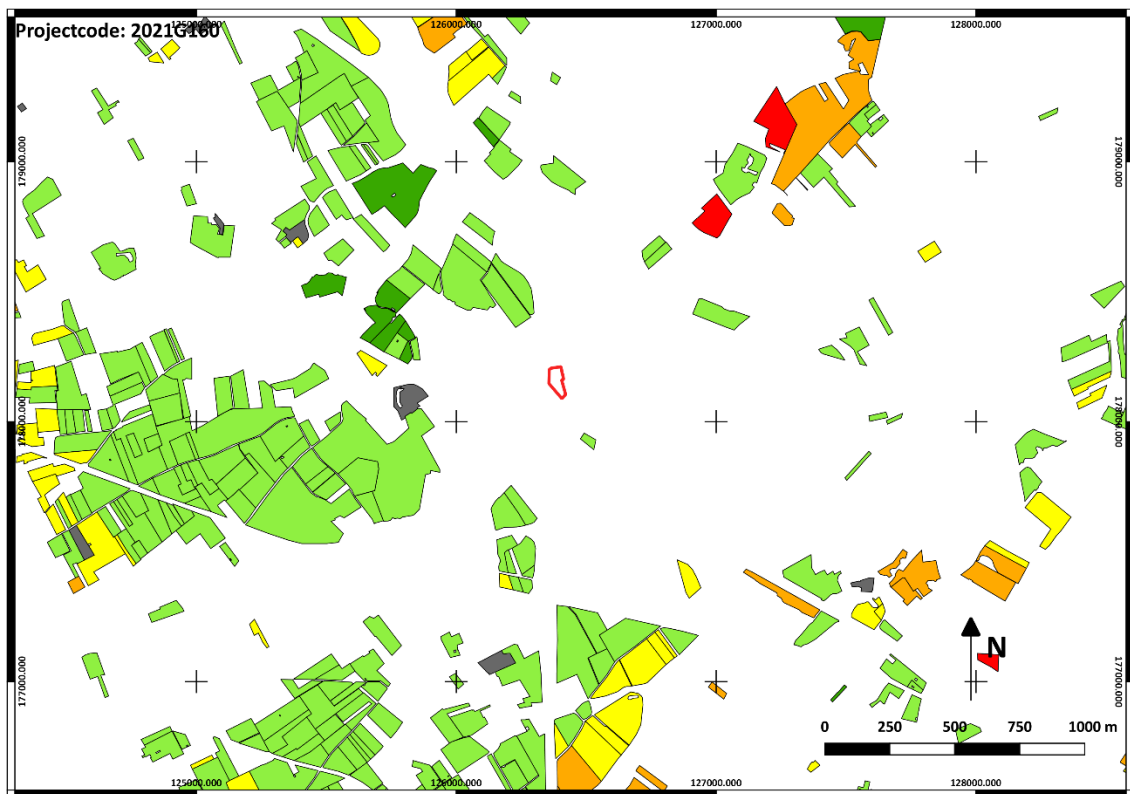
Op de bodemerosiekaart is te zien dat de terreinen gelegen op het vrij vlakke plateau aan de rand van de Dendervallei hoofdzakelijk licht- en donkergroen kleuren. Dit duidt een lage erosiegevoeligheid aan.

Figuur 11: Projectgebied op digitaal hoogtemodel Vlaanderen II (1 meter) (1/10000)

Figuur 12: Detail van DHM ter hoogte van projectgebied (1/1000)

Figuur 13: Projectgebied op de bodemerosiegevoeligheidskaart (1/10000)

3.3. Historische, cartografische en archeologische kennis

3.3.1. Korte historiek van Erembodegem (geschreven bronnen)⁵

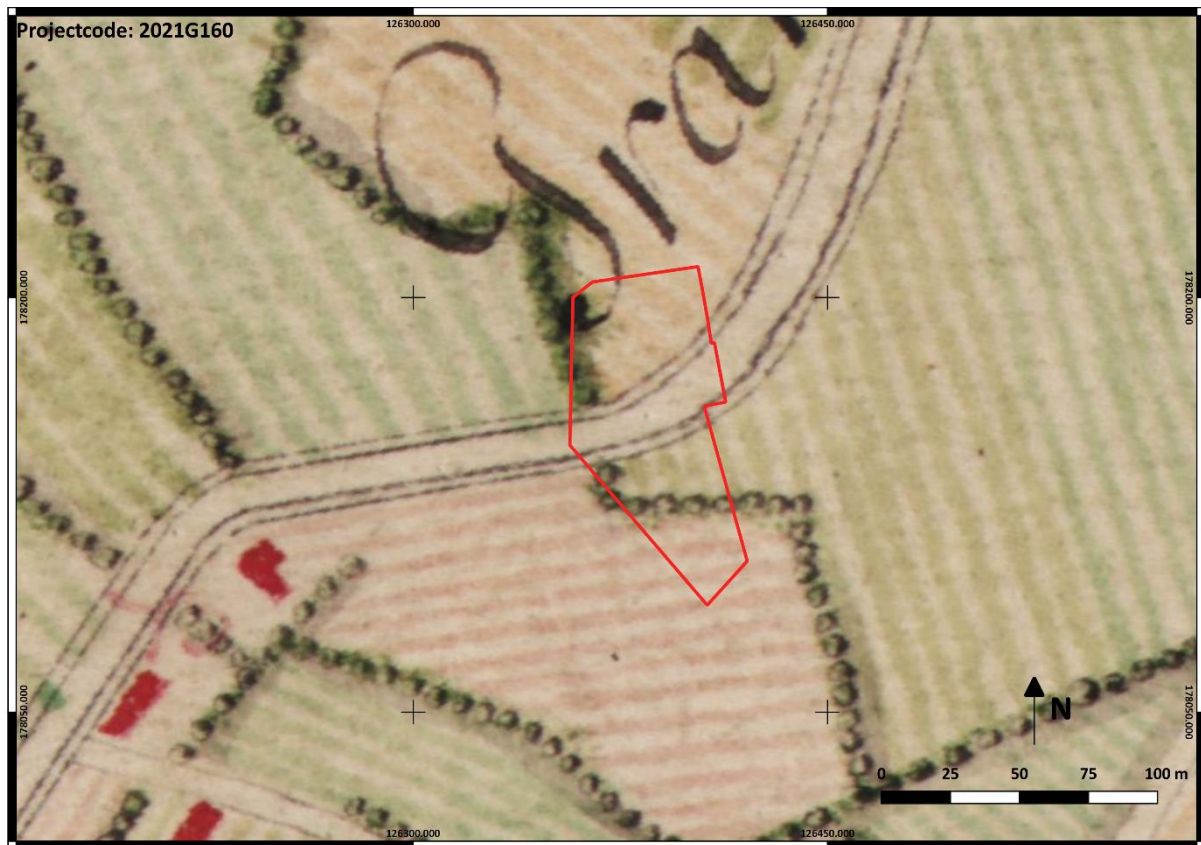
Gemeente van 1187 hectare en 11.804 inwoners, gelegen aan de Dender en de E5-autoweg. Bekend sinds 1146 als "Erembaldengem". Eerste bevolkingsconcentratie aan de Dender en de Romeinse weg Elewijt-Asse-Wervik. Sinds 1227 een van 's graven propre dorpen, dat later in het bezit kwam van verscheidene families. De parochie (tot 1602 samen met Teralfene) stond onder patronaat van de abdij van Affligem. De funderingen van de oude kerk (platgebrand in 1582 en 1940) werden opgegraven in 1943 (koor uit de 13de eeuw).

Voorheen landbouwdorp, heden groeiende randstadgemeente met zeer hoge bevolkingsdichtheid en intens spoorforensisme (spoorweg Aalst-Geraardsbergen in 1855). Industrialisatie eind 19de eeuw en begin 20ste eeuw. Drie recente industrieterreinen aan de E5-autoweg. Naast het centrum als eerste woongebied, onderscheidt zich Terjoden en Fonteinbos. Terjoden, aan de grens met Haaltert, vormde een vrij geïsoleerd kerkdorp, gescheiden van het centrum door de spoorweg Brussel-Gent en de E5-autosnelweg. Na de fusie van 1977 werd het gedeelte ten zuiden de spoorlijn Brussel-Kortrijk bij Haaltert gevoegd. Snel groeiende wijken Ronsevaal, Hoek en Roeveld. Geïsoleerd gelegen landelijke gehuchten Ressebeke, Ten Bos en Kluis. De Kapellemeersen aan de Dender lopen door in de Wellemeersen en vormen een interessant natuurgebied.

3.3.2. Cartografische bronnen/luchtfoto's

Bij de studie van de cartografische bronnen werd gekeken naar de onmiddellijke omgeving van het projectgebied. Voor het projectgebied zijn verschillende historische kaarten beschikbaar die alle digitaal beschikbaar zijn. De georeferendeerde kaarten zijn te raadplegen op www.geo.onroerenderfgoed.be. De overige kaarten zijn te raadplegen op www.cartesius.be. Echter bieden de geraadpleegde kaarten op www.cartesius.be geen extra informatie omtrent het archeologische potentieel van het terrein. Zij zullen hier dan ook niet behandeld of afgebeeld worden.

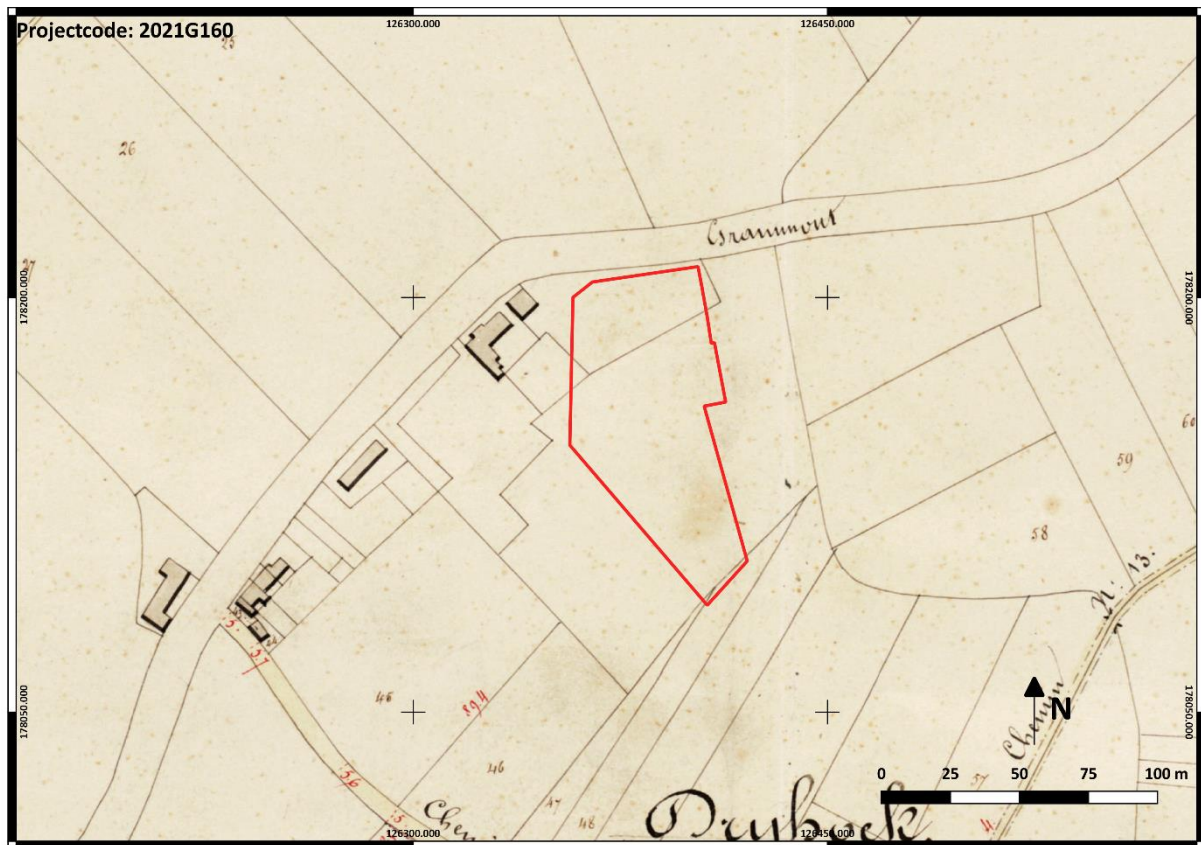
⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem* [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13410> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

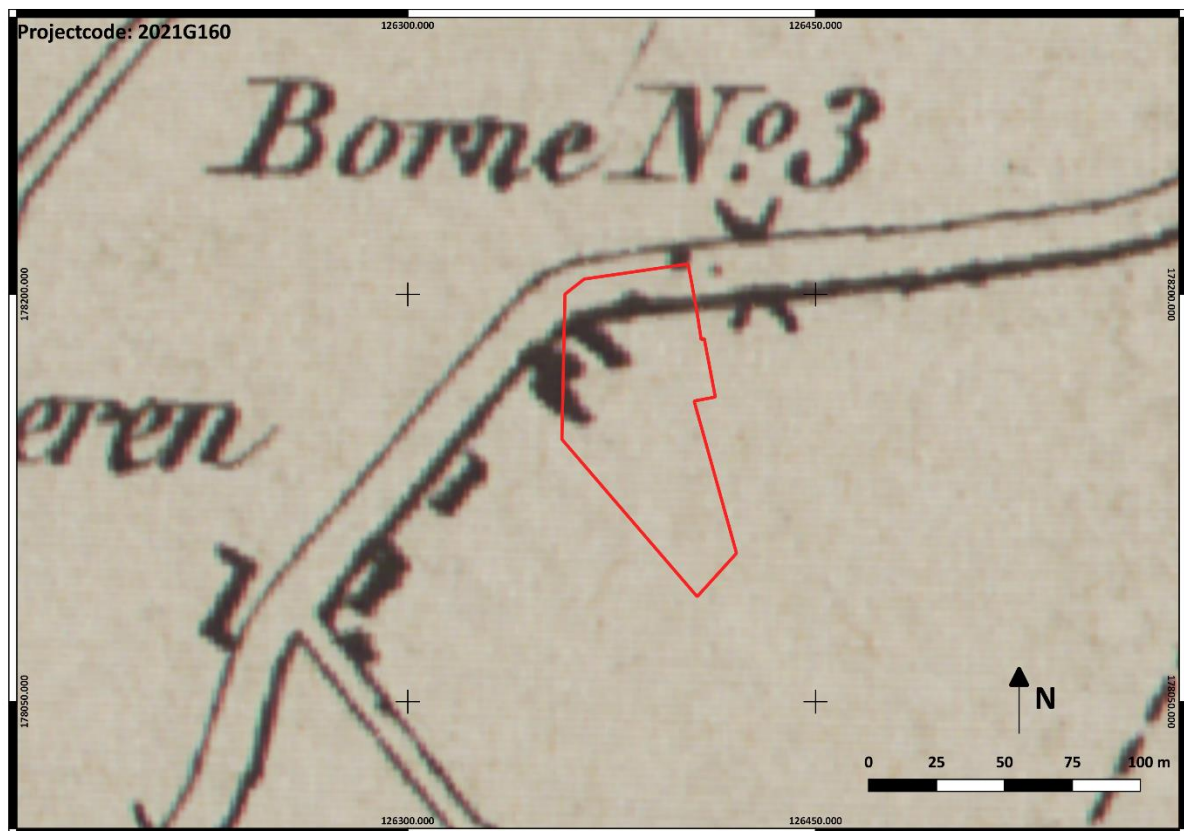
Figuur 14: Onderzoeksgebied in rood op de kaart van Ferraris (1/1000)

Op de kaart van Ferraris zien we dat er een weg doorheen het noordelijke deel van het projectgebied loopt. Of het hier een fout in de georeferentie betreft, of dat de huidige weg (Churchillsteenweg) een licht ander tracé kende is niet duidelijk. Dat het dezelfde weg betreft, is echter zeker. Op de kaart staat de weg aangeduid als Chaussée de Grandmont. Iets ten zuidwesten van het projectgebied merken we de aanwezigheid op van enkele losstaande en gegroepeerde boerderijen. Het projectgebied zelf lijkt dienst gedaan te hebben als akkerland. De akkers worden gescheiden door een haag die de afbakening van de verschillende percelen visualiseert.

Op de Atlas der Buurtwegen is duidelijk dat de Churchillsteenweg het projectgebied aan de noordzijde begrenst. De weg staat aangeduid als de route de Grammont à Alost. Dat de weg verlegd is tussen het laatste kwart van de 18de eeuw en het midden van de 19de eeuw is onwaarschijnlijk. De op de kaart van Ferraris aanwezige hoeves ten westen van het projectgebied zijn nog steeds zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen en bevinden zich net zoals op de oudere kaart aan de weg. De afwijking is dus met andere woorden te verklaren door een fout in de georeferentie van de kaart van Ferraris. Verder zien we dat het projectgebied bestaat uit delen van twee verschillende percelen en dat er nog geen sprake is van de Olmenstraat.

Figuur 15: Het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1/1000)

Figuur 16: Onderzoekgebied op de topografische kaart Vandermaelen (+/- 1855) (1/1000)

die reeds aanwezig is op de luchtfoto. Het zuidelijke deel van het projectgebied lijkt begroeid te zijn met hoge bomen. De Olmenstraat is nog niet gerealiseerd in 1971.

Figuur 18: Het onderzoeksgebied op de orthofoto 1971 (1/1000)

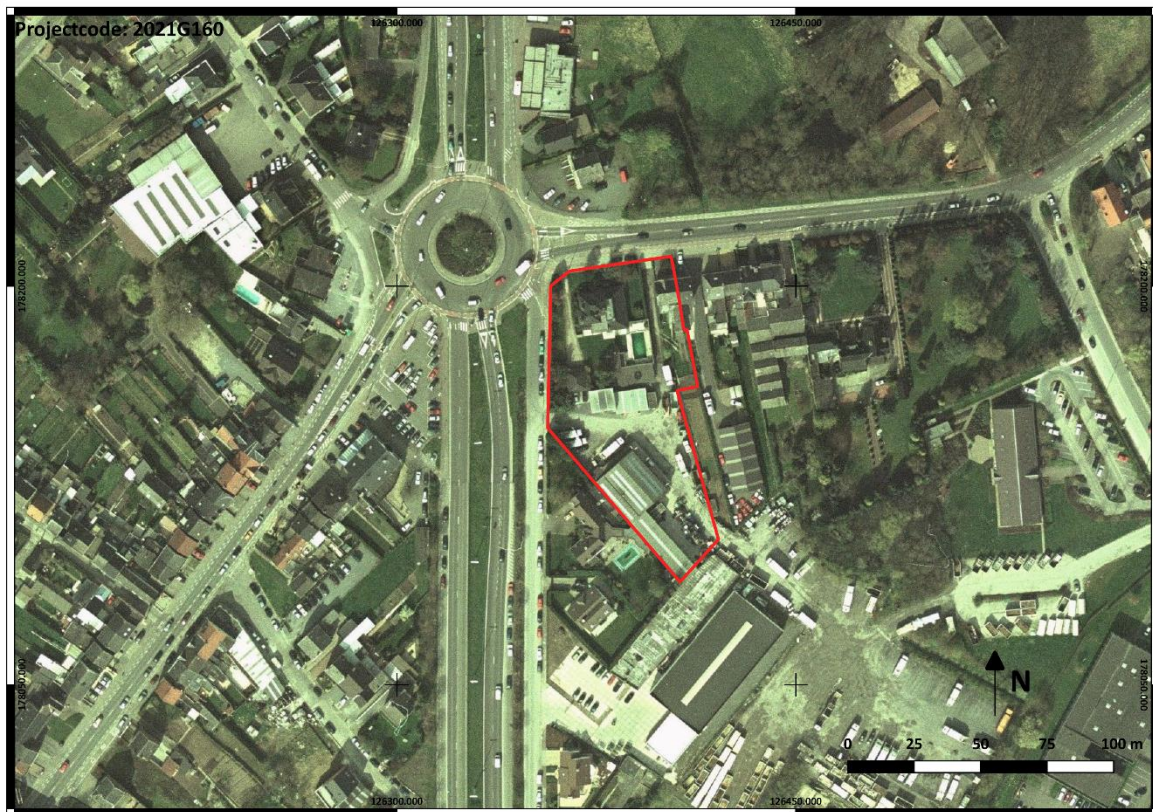
Het noordwestelijke deel van het projectgebied lijkt intense ingrepen en veranderingen in de bestaande bebouwing te ondergaan in de periode tussen 1971 en 1990. De intense bebouwing is vervangen door een villa met zwembad. De loodsachtige gebouwen zijn verdwenen. Maar een nieuwe, grotere loods bevindt zich nu in het zuidelijke deel van het projectgebied. De weg in het oostelijke deel lijkt verder uit te deinen in zuidelijke richting en de bebouwing van huisnummer 49 blijft behouden.

Ten opzichte van de luchtfoto uit 1979-1990 merken we op de luchtfoto uit 2000-2003 enkel centraal in het projectgebied enkele kleinere wijzigingen op. Zo verschijnen er enkele kleinere constructies en is de verharding aan het uiteinde van de weg aangelegd in het zuidelijke deel van het terrein.

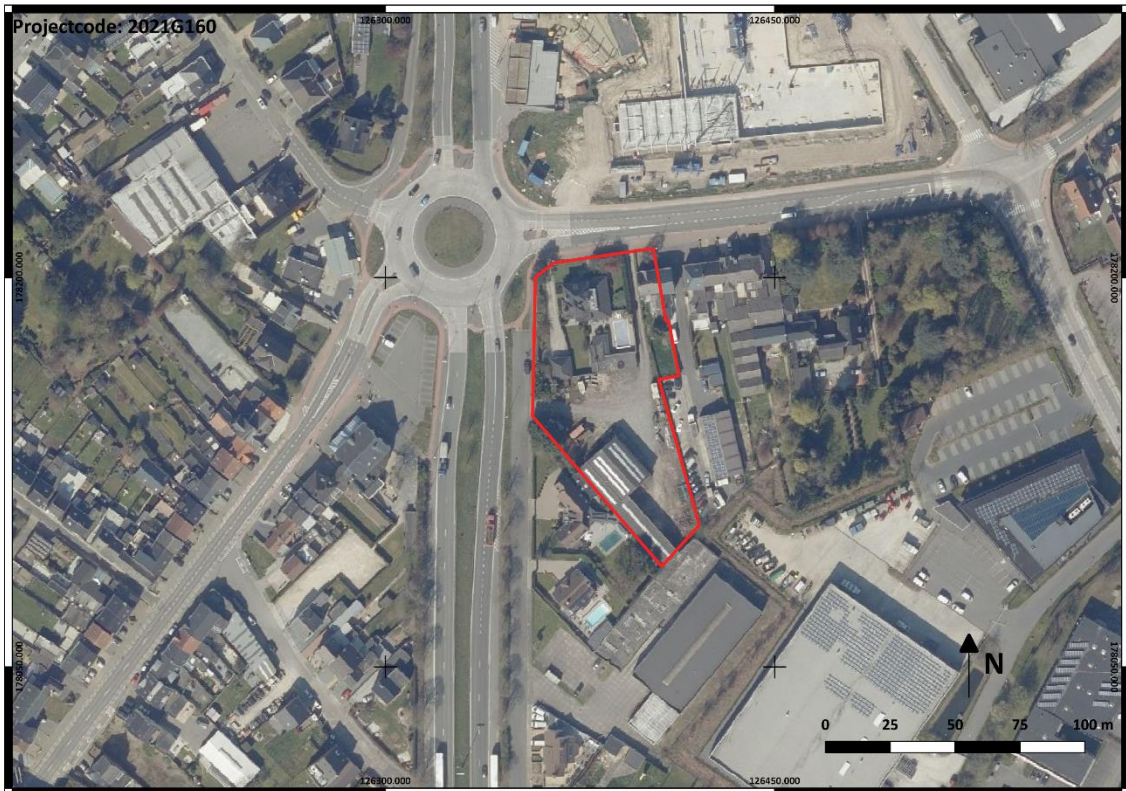
De meest recente luchtfoto geeft het beste beeld van de huidige situatie, namelijk een nagenoeg volledig bebouwd en verhard terrein met verschillende woningen met bijgebouwen langs de Churchillsteenweg en een garage met omliggende verhardingen en opslagplaats voor auto's (wrakken) in het zuidelijke deel van het projectgebied. Met uitzondering van een vrijliggend terrein aan de noordzijde van de Churchillsteenweg en een kleinere beboste groenzone naar het oosten, is de directe omgeving van het projectgebied nagenoeg volledig bebouwd.

Figuur 19: Projectgebied op luchtfoto 1979-1990 (1/1000)

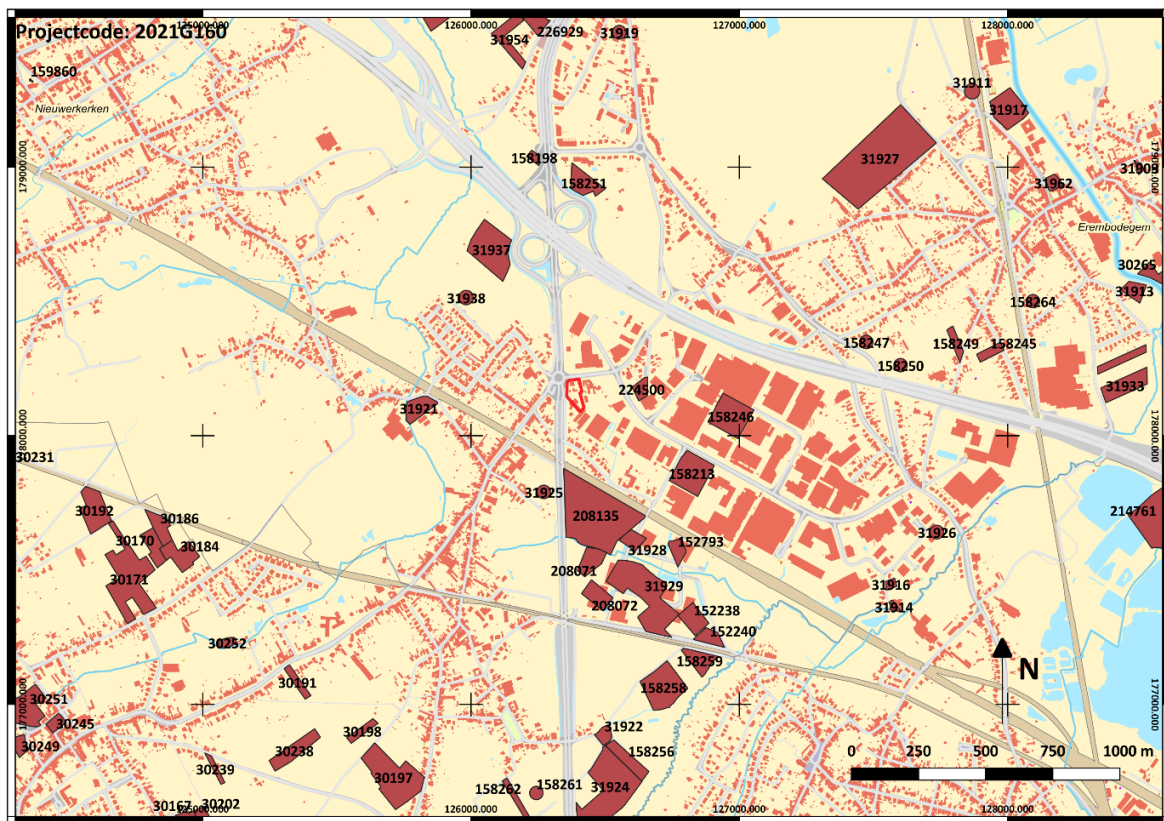

Figuur 20: Projectgebied op orthofoto 2000-2003 (1/1000)

Figuur 21: Projectgebied op luchtfoto 2020 (1/1000)

3.3.3. Archeologisch Erembodegem en Centrale Archeologische Inventaris

Figuur 22: Archeologische waarnemingen in de ruime omgeving van het projectgebied (1/10000)

Op de centrale archeologische inventaris zijn talrijke locaties aangeduid op het grondgebied van Erembodegem. Het is niet onze bedoeling hier een uitgebreide oplijsting te voorzien van alle aanwezige locaties op het grondgebied van Erembodegem. De hier opgesomde locaties bevinden zich in een straal van plusminus 1000 meter ten opzichte van het projectgebied en vormen een goed beeld van de aanwezige archeologische waarden in de ruime omgeving van het projectgebied. De locaties worden min of meer in chronologische volgorde weergegeven.

Steentijd:

- **CAI158198:**

Ongeveer 875 meter ten noorden van het projectgebied werden twee ongeretoucheerde afslagen aangetroffen.⁶

- **CAI158251:**

Plusminus 700 meter ten noorden van het projectgebied werden twee ongeretoucheerde afslagen aangetroffen.⁷

- **CAI31937:**

Op deze locatie, 450 meter ten noorden van het projectgebied, werden resten aangetroffen te dateren in het Mesolithicum. Meer bepaald gaat het om een mogelijk microlitische spits (met onregelmatig afgestompte boord) en twee ongeretoucheerde afslagen.⁸

- **CAI31938:**

Plusminus 450 meter ten noordwesten van het projectgebied werden de resten aangetroffen van drie vuurstenen artefacten daterend uit het Mesolithicum. Het betreft een microlitische spits (met geretoucheerde boorden en schuine afknotting), een schrabber en een afslag.⁹

- **CAI31925:**

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *M. De Bisschopstraat* (Aalst 194)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158198> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Villalaan* (EMB 160)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158251> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Geraardsbergsesteenweg* (EMB 168)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31937> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Sparrenlaan* (EMB 169)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31938> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

Ongeveer 325 meter ten zuidwesten van het projectgebied is sprake van de vondst van een gevleugelde pijlpunt met dekkende retouches daterend uit het Neolithicum.¹⁰

- **CAI158258:**

Plusminus 1000 meter ten zuiden van het projectgebied werden een verbrande, gepolijste afslag en 4 afslagen, waarvan 2 verbrand, aangetroffen.¹¹

- **CAI158259:**

Plusminus 1000 meter ten zuiden van het projectgebied werden twee ongeretoucheerde afslagen aangetroffen.¹²

- **CAI100135:**

Plusminus 775 meter ten oosten van het projectgebied werden bij een velkartering enkele handgevormde scherven en een glazen vijfribbige blauwe armband uit de ijzertijd herkend.¹³

- **CAI31929:**

Plusminus 650 meter ten zuiden van het projectgebied werd een concentratie silex aangetroffen bestaande uit werktuigen (onder andere een spits met afgeronde basis, schrabbers, een asymmetrische dwarspijl), afslagen en klingen.¹⁴

- **CAI208072:**

Ongeveer 650 meter ten zuiden van het projectgebied werden bij archeologisch onderzoek een klingfragment, vier afslagen, een chip en vijf niet nader bepaalde fragmenten silex aangetroffen.¹⁵

- **CAI31928:**

Ongeveer 500 meter ten zuidoosten van het projectgebied werd tijdens archeologisch onderzoek een fragment van een hoefschrabber in mijnsilex uit het Neolithicum gevonden.¹⁶

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Kloosterstraat* (EMB 149) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31925> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Wilgenstraat* (EMB 196) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158258> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Wilgenstraat* (EMB 197) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158259> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Mortsel* 3 (PV) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100135> (Geraadpleegd op 08-07-2021).

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV - zone 1 / Terjoden* (EMB 78, 79, 80, 81, 83) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31929> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Zuid IV fase 3, Zone 2* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208072> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV - zone 2 / Terjoden* (EMB 74) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31928> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

- **CAI208071:**

Ongeveer 550 meter ten zuiden van het projectgebied werden bij archeologisch onderzoek verschillende afslagen en klingfragmenten, vooral verspreid in de latere sporen, aangetroffen.¹⁷

- **CAI158213:**

Plusminus 450 meter ten zuidoosten van het projectgebied werd een ongeretoucheerde afslag aangetroffen.¹⁸

- **CAI158246:**

Op een afstand van 500 meter ten oosten van het terrein is melding van de vondst van een geretoucheerde microkling, een fragment van een klingschrabber, twee ongeretoucheerde afslagen en een afslagschrabber.¹⁹

Metaaltijden:

- **CAI31929:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 650 meter ten zuiden van het terrein werden naast vondsten uit de steentijden, twee rechthoekige structuren uit de ijzertijd geïdentificeerd. De rechthoek werd gevormd door grachten. Uit de grachten werd een beperkte hoeveelheid handgevormd aardewerk gerecupereerd. Binnen de rechthoek konden ook enkele sporen opgetekend worden: een kuil en twee paalgaten. De relatie met de rechthoek is echter onzeker.

De tweede rechthoek is sterk gelijkend op de eerste. In de grachten werd ook handgevormd aardewerk gevonden. Binnen de rechthoek konden volgende sporen opgetekend worden: twee kuilen, twee paalsporen en een rechthoekig kuiltje.

- **CAI208072:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 650 meter ten zuiden van het terrein werden bij archeologisch onderzoek naast vondsten uit de steentijden, een vermoedelijke grafcirkel met een diameter van ca. 10m uit de Midden Bronstijd aangetroffen alsook verschillende resten uit de ijzertijd. Zo werd een ferme indigène aangetroffen met een greppel, ca 9,50m lang, met een no-zw oriëntatie. Twee kleinere constructies (spiekers) en daarnaast nog enkele paalsporen. Tevens kon een wegtracé van ca 5m breed

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zuid IV fase 3, Zone 1
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208071> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Industrielaan (EMB 87)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158213> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Industrielaan (EMB 147, 173)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158246> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

geïdentificeerd worden aan de hand van de begrenzend greppels. Vermelden we nog de resten van een palencluster op basis van aardewerk in dezelfde periode gedateerd en een greppel uit de ijzertijd.

- **CAI152793:**

Ongeveer 600 meter ten zuidoosten van het projectgebied werden twee kuilen daterend uit de ijzertijd gevonden.²⁰

- **CAI31928:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 500 meter ten zuiden van het terrein werden naast vondsten uit de steentijden, drie gegroepeerde kuilen uit de ijzertijd aangetroffen naast een Vroege Bronstijd grafheuvel met dubbele cirkelvormige gracht, waarvan één slechts fragmentarisch bewaard was.

- **CAI160656:**

Ongeveer 450 meter ten zuiden van het projectgebied werden tijdens archeologisch onderzoek paalsporen uit de metaaltijden aangetroffen. Verdere informatie omtrent structuren of datering ontbreekt.²¹

- **CAI208071:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 550 meter ten zuiden van het terrein kwamen naast vondsten uit de steentijden, resten aan het licht van grachten, een leemwinningskuil, kuilen, en verspreid aardewerk, vermoedelijk wijzend op een nederzetting in de nabije omgeving. De resten konden gedateerd worden in de ijzertijd.

Romeinse periode:

- **CAI208072:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 650 meter ten zuiden van het terrein werd bij archeologisch onderzoek naast vondsten uit de steentijden, en de metaaltijden een brandrestengraf met nis met een beker uit de midden Romeinse tijd opgegraven. Daarnaast werd in het graf eveneens een bord Dragendorf 31 aangetroffen. Verder werden verschillende palenclusters uit de Romeinse periode aangetroffen.

Middeleeuwen:

- **CAI31921:**

²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV - zone 5* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152793> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

²¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV (Fase 3 2011)* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/160656> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

Ongeveer 500 meter ten westen van het projectgebied situeert zich het Hof ter Lokeren. Het betreft een nog bestaande hoeve met walgracht van het type A10 die zeker reeds teruggaat tot het midden van de 15de eeuw. De gracht werd echter stelselmatig gedempt. De hoeve bevindt zich ten westen van het projectgebied en is op de verschillende geraadpleegde historische kaarten afgebeeld.²²

- **CAI152240:**

Ongeveer 950 meter ten zuidoosten van het projectgebied werd een volledig recipiënt in roodbeschilderd aardewerk en een glasfragment met metaaldraadversiering uit de 11de eeuw aangetroffen.²³

- **CAI152238:**

Ongeveer 850 meter ten zuidoosten van het projectgebied werden bij opgravingen in 2007-2008 kogelpotfragmenten en een gebouwplattegrond met twee spiekers omgeven door grachten te dateren in de Karolingische periode aangetroffen.²⁴

- **CAI208072:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 650 meter ten zuiden van het terrein werden bij archeologisch onderzoek naast vondsten uit de steentijden, de metaaltijden en de Romeinse tijd grachten en paalsporen aangewezen die mogelijk op basis van slechts één aardewerkfragment kon dateren in de Karolingische periode. Binnen het grachtensysteem wordt o.a. een wegtracé herkend. In de palencluster is een mogelijk restant van een hoofdgebouw aanwezig, 4 spiekers, een rechthoekig éénschepig gebouwtje, en een onbepaalde constructie. De datering van het geheel is echter onzeker.

- **CAI31928:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 500 meter ten zuiden van het terrein werden naast vondsten uit de steentijden en de metaaltijden voornamelijk middeleeuwse resten aangetroffen. De resten uit de middeleeuwen bestaan uit kuilen waarin onder andere de volgende vondsten werden aangetroffen: fragmenten van tegulae die Romeins of Karolingisch kunnen zijn; opvallend is de grote concentratie grijs aardewerk (120-tal); eveneens fragmenten van rood beschilderd aardewerk en 1 fragment proto-steengoed. Verder werden de resten van een cultuurlaag, een gracht (vermoedelijk oude perceelsgracht) en 15 kuilen aangetroffen. De aard van de sporen wijst op een artisanale activiteit in de buurt.

²² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Hof ter Lokeren* (EMB 216) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31921> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV* - zone 4 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152240> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

²⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV* - zone 3 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152238> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

Tijdens de opgravingen van 2007 werden verdere vertakkingen van de gracht aangesneden die een artisale zone afbakende met kuilen paalsporen van een drie-schepig gebouw en nog enkele paalsporen.

- **CAI160656:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op ongeveer 450 meter ten zuiden van het projectgebied werd naast resten uit de metaaltijden, een vol middeleeuws één-schepig gebouw ontdekt. Verder een poel met een doorsnede van 20 meter met hierrond verschillende paalkuilen en kuilen, waarin voorlopig geen gebouwstructuur kon herkend worden. Meer ten noorden van deze sporen werd een spieker gevonden. In de noordoostelijke hoek van het terrein bevond zich een gracht waarin vondsten werden gevonden die in de 10de eeuw te dateren zijn.

- **CAI208071:**

Op de reeds eerder vermelde locatie op 550 meter ten zuiden van het terrein kwamen naast vondsten uit de steentijden en de metaaltijden resten aan het licht van een aantal lichte houtbouwconstructies, gesitueerd rond een poel. Vier één-schepige gebouwtjes, gedeeltelijk oversneden door de opvullingslagen van de poel, werden verschillende geïsoleerde sporen ontdekt alsook een grote cirkelvormige structuur met een diameter van ongeveer 20 meter en een gracht haaks op de nabijgelegen beek georiënteerd.

- **CAI208135:**

Ongeveer 300 meter ten zuiden van het projectgebied werden bij archeologisch onderzoek verschillende kuilen, greppels en andere sporen uit de periode late middeleeuwen - vroege post-middeleeuwen aangetroffen.²⁵

Onbepaald:

- **CAI224500:**

Tijdens een prospectie met ingreep in de bodem in het kader van een archeologienota werd één rechthoekig spoor met onbepaalde datering en functie aangetroffen.²⁶

²⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Zuid IV fase 4* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208135> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Vennestraat I* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224500> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

3.3.4. Archeologienota's

In een straal van 500 meter rond het projectgebied werden recentelijk eveneens enkele archeologienota's opgesteld in het kader van stedenbouwkundige vergunningen of verkavelingsaanvragen.

- **ID1792:**²⁷

Naar aanleiding van de gedeeltelijke sloop van de bestaande bebouwing en het optrekken van een nieuwbouw op dezelfde locatie diende een archeologienota te worden geschreven. Gezien het terrein door de aanwezigheid van het te slopen gebouw reeds was verstoord en gezien het nieuwe gebouw nagenoeg op dezelfde plaats kwam, werden geen bijkomende archeologische onderzoeken aanbevolen.²⁸

- **ID2690:**²⁹

Naar aanleiding van het aanleggen van een nieuwe parking werd een bureauonderzoek uitgevoerd en werden enkele controleboringen geplaatst. Hieruit bleek dat de werken geen impact zouden hebben op eventueel aanwezige archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering. Daarom werden geen bijkomende archeologische onderzoeken aanbevolen.³⁰

- **ID3444 en ID7558:**³¹

Naar aanleiding van een geplande verkaveling werd een archeologische bureaustudie uitgevoerd. Hieruit bleek dat het terrein een verhoogde kans had op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering. Daarom werden bijkomende archeologische onderzoeken aanbevolen door de impact van de werken.³² Na het uitvoeren van de archeologische prospectie met ingreep in de bodem, die in een uitgesteld traject werd uitgevoerd, bleek dat er op het terrein geen waardevolle archeologische resten aanwezig zijn. Er werd enkel een rechthoekig spoor met onbepaalde datering aangetroffen. Daarom werd geen vervolgonderzoek aanbevolen.³³

²⁷ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/1792>

²⁸ JANSSENS, D. & H. PIETERS, *Archeologienota: Industrielaan 3E te Erembodegem (Oost-Vlaanderen)*, in *aDeDe archeologisch rapport*, 104, Gent, 2016.

²⁹ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/2690>

³⁰ POULAIN, M., BUCKENS, M., PEDE, R., DESCHEPPER, E., KLINKENBORG, S. & B. CHERRETTÉ, *Erembodegem – Terjoden. Aanleg parking. Archeologienota – 2017B370*, in *SOLVA-Archeologierapport*, 96, Vlierzele, 2017.

³¹ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/3444>
<https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/7558>

³² THYS, C., VAN GOIDSENHOVEN, W., DE TOLLENAERE, J. & A. WILLAERT, *Vennestraat (Aalst, Oost-Vlaanderen)*, Sint-Michiels-Brugge, 2017.

³³ BOT, B. & S. EGGEMONT, *Vennestraat (Aalst, Oost-Vlaanderen)*, Sint-Michiels-Brugge, 2018.

- **ID3887:**³⁴

Naar aanleiding van de gedeeltelijke sloop van een gebouw en het optrekken van een nieuwe loods werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd waaruit bleek dat in het kader van de geplande werken geen bijkomende onderzoeken benodigd waren ten gevolge van de reeds op het terrein aanwezige verstoringen.³⁵

- **ID6119:**³⁶

Naar aanleiding van de geplande nieuwbouw van een industriële loods op een braakliggend terrein, werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd, waaruit bleek dat er een verhoogde kans was op de aanwezigheid van archeologische resten met een groot potentieel op kennisvermeerdering. Daarom werd besloten aansluitend op het bureauonderzoek over te gaan tot het uitvoeren van een prospectie met ingreep in de bodem. Tijdens het uitgevoerde onderzoek werden verschillende losse steentijd artefacten aangetroffen. Verder werden enkel twee greppels en een houtskoolrijke kuil, alle met onbepaalde datering aangetroffen. Door het ontbreken van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering diende geen vervolgonderzoek te worden uitgevoerd.³⁷

- **ID16241:**³⁸

Naar aanleiding van de sloop van de bestaande bebouwing en het optrekken van een nieuw datacenter werd een archeologische bureaustudie uitgevoerd. Gezien niet duidelijk was of het terrein reeds verstoord was en door het verhoogde potentieel op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering, indien het terrein niet zou verstoord zijn, werden bijkomende archeologische onderzoeken aanbevolen in de vorm van een landschappelijk booronderzoek, eventueel gevolgd door een prospectie met ingreep in de bodem in de onverstoorde zones.³⁹

3.3.4. Overige wetenschappelijke inventarissen

Er is geen beschermd landschaps-, dorps- of stadsgezicht, beschermde archeologische zone of ander beschermd monument aanwezig in het projectgebied. Er bevindt zich ook geen geïnventariseerd

³⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/3887>

³⁵ RYCKEBUSCH, L., *Hoogstapelmagazijn VPK Packaging – Industrielaan, Aalst. Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek. Bureauonderzoek – 2017E73*, in RAAP België - Rapport, 84, Nazareth, 2017.

³⁶ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/6119>

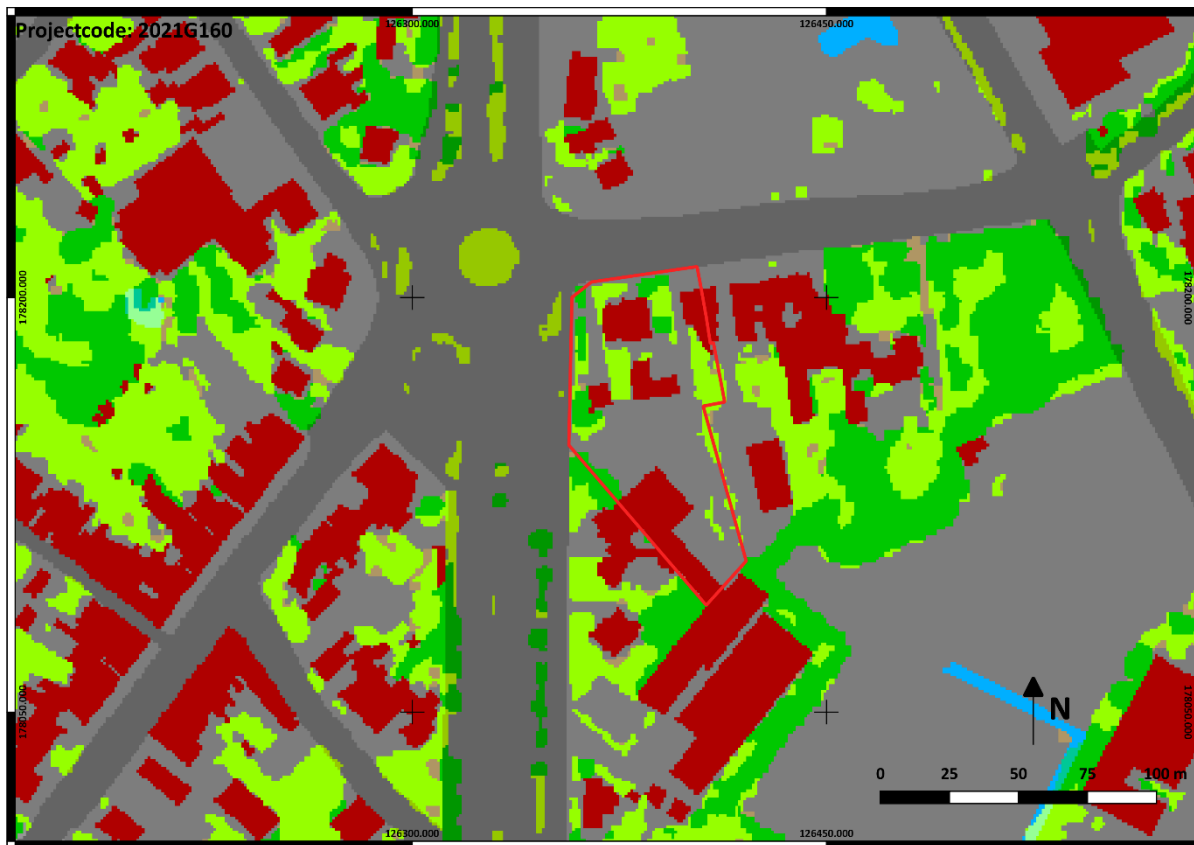
³⁷ DE RAYMAEKER, A., DOCKX, C. & L. DUPONT, *Archeologienota: Het archeologisch onderzoek aan de Churchillsteenweg te Aalst*, Tienen, 2017.

³⁸ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/16241>

³⁹ VAN BUGGENHOUT, J., *Archeologienota Mortsel – Gasthuishoeven*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 789, Temse, 2019.

landschappelijke erfgoed of wereldoorlog relict binnen het projectgebied. Het projectgebied is niet gelegen binnen een zone waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

3.4. Huidig gebruik projectgebied

Figuur 23: Projectgebied op de bodemgebruikskaat (1/1000)

Het projectgebied kan opgesplitst worden in drie zones. Een eerste zone bevindt zich ter hoogte van de Churchillsteenweg nr. 49 (C op fig. 9). Het betreft een smal perceel haaks op de steenweg georiënteerd. Op het perceel bevindt zich aan de straatzijde een oude halfopen bebouwing met verharding aan de straatzijde en tuinzone achteraan. Een toegangsweg naar het achterliggende perceel bakent de zone in het westen af.

De tweede zone (B op figuur 9) betreft het perceel gelegen te Churchillsteenweg nr. 51. Het betreft een groot hoekperceel met een vrijstaande woning. De woning betreft een landhuis met zwembad en verschillende kleinere bijgebouwen. Aan de noord-, oost- en zuidzijde van de woning zijn enkele kleinere tuinzones met gras aanwezig. Ten westen van de woning bevindt zich een oprit die naar de achtergelegen garage leidt.

Een derde zone (A op fig. 9) bevindt zich in het zuiden van het projectgebied en grenst gedeeltelijk aan de Olmenstraat. Hier bevinden zich in het westen enkele hangars die dienst deden als garagewerkplaats met bijbehorende kantoorruimte. De rest van deze zone is nagenoeg volledig

verhard. Dat de zone lange tijd dienst deed als opslagplaats voor auto's/wrakken blijkt uit de luchtfoto genomen tussen 2013-2015.

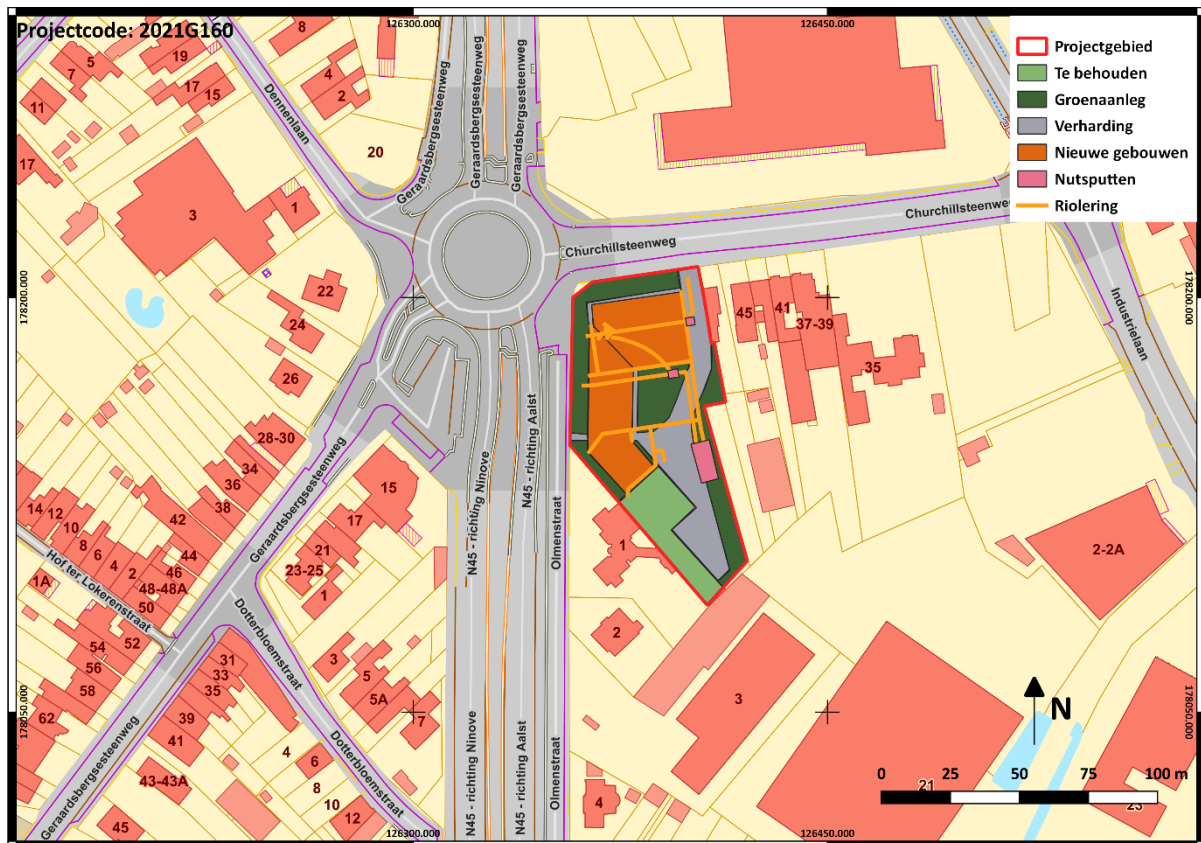

Figuur 24: Zicht op de woning aan de Churchillsteenweg 49

Figuur 25: Zicht op de woning aan de Churchillsteenweg 51

Figuur 29: Geplande verstoringen op GRB-bestand (1/1000)

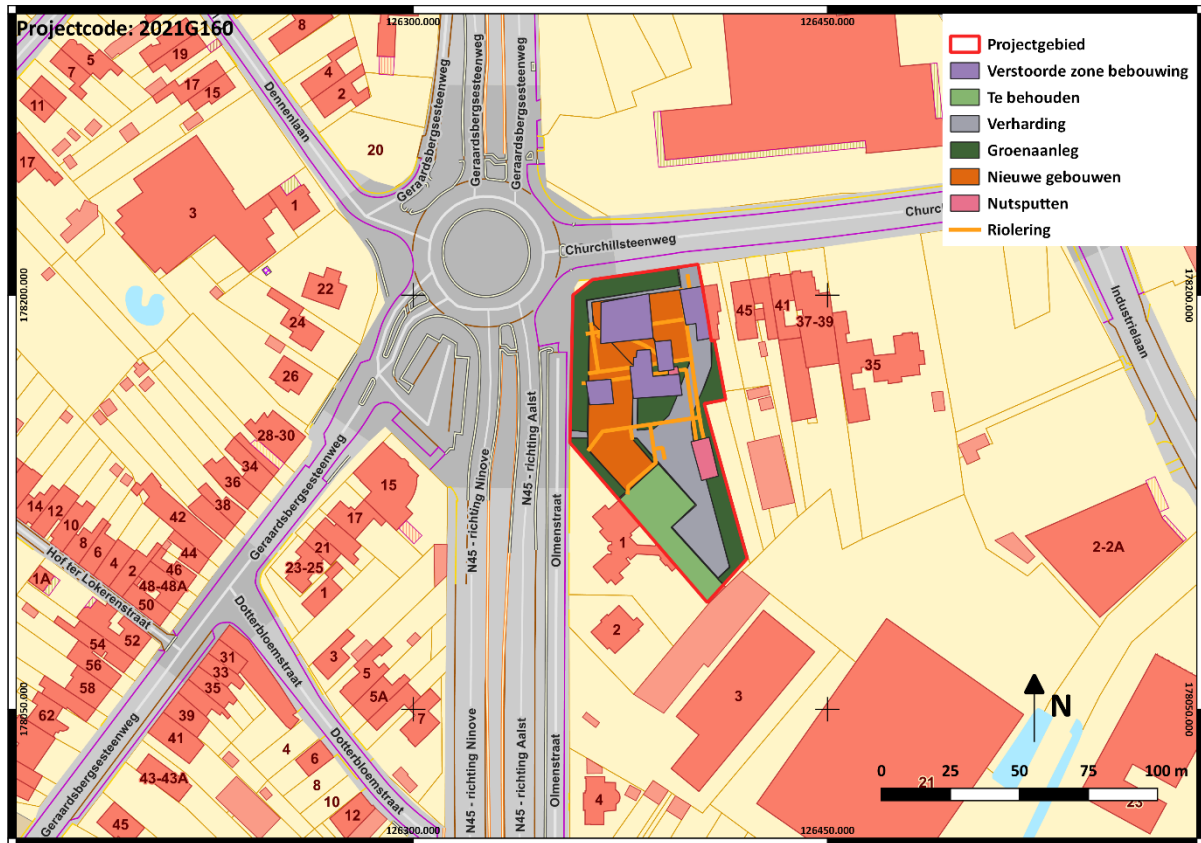
Op het terrein worden verschillende werken uitgevoerd die al dan niet een negatieve impact hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. In de eerste plaats wordt een deel van de bestaande bebouwing gesloopt. Aangezien deze sloopwerken plaatsvinden ter hoogte van reeds aanwezige verstoringen kan gesteld worden dat de impact van deze werken beperkt is. Wel kan verwacht worden dat de ondergrondse sloopwerken een kleine bijkomende beschadiging veroorzaken van eventueel nog aanwezige archeologische resten, rekening houdende met het feit dat sloopwerken minder nauwkeurig worden uitgevoerd dan constructiewerken.

Na het slopen van de gebouwen wordt binnen het projectgebied een nieuwe toonzaal met burelen opgetrokken. Deze wordt gefundeerd op een betonplaat voorzien van een sokkelfundering. Ter hoogte van de voorziene sokkels zal plaatselijk het eventuele bodemarchief worden verstoord. De vloeropbouw heeft een dikte van plusminus 50 centimeter. De nieuwe gebouwen nemen een oppervlakte in van ongeveer 1535m².

Rondom de nieuw op te trekken gebouwen wordt een nieuwe verharding en groenaanleg voorzien. Deze werken zullen slechts tot een diepte van maximaal 50 centimeter plaatsvinden.

Binnen het projectgebied worden eveneens rioleringen voorzien die plaatselijk het eventueel aanwezige bodemarchief kunnen verstoren. Echter betreft het hier slechts telkens smalle sleuven.

Ter hoogte van de verschillende nieuw te realiseren nutspullen met een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 110m² wordt het volledige eventueel aanwezige archeologische erfgoed bedreigd. De nutspullen worden op drie verschillende locaties ingepland op het terrein.

Figuur 30: Gekende en geplande verstoringen op GRB-bestand (1/1000)

Bij de impactbepaling van de geplande werken kunnen we gebruik maken van de resultaten van het uitgevoerde landschappelijke booronderzoek. Hieruit bleek dat in het noorden van het projectgebied, ter hoogte van de twee meest noordelijke boringen, zich een mogelijk archeologisch niveau aftekende vanaf een diepte van ongeveer 80 centimeter onder het bestaande maaiveld. Dit betekent dat enkel geplande werken die dieper reiken dan 80 centimeter een impact zullen hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Concreet betreft het de funderingssokkels van de nieuwe toonzaal, de rioleringsleuven en de twee meest noordelijke septische putten. Wanneer we echter kijken naar de reeds gekende verstoringen, ter hoogte van het te slopen woonhuis en de villa met zwembad en bijgebouwen, vallen de septische putten, een deel van de rioleringen en een deel van de funderingssokkels binnen de reeds verstoorde zones.

Op basis van het uitgevoerde landschappelijke booronderzoek bleek dat zich vanaf het centrale deel van het terrein en verder in zuidelijke richting, de vier meest zuidelijke boringen, een mogelijk archeologisch niveau aftekende op een diepte van ongeveer 120 centimeter. Dit betekent concreet dat in deze zone enkel ter hoogte van de nieuwe nutspullen, mogelijk een deel van de nieuwe riolering

en ter hoogte van de funderingssokkels van het zuidwestelijke deel van de nieuwe toonzaal het archeologische niveau zal worden verstoord.

Samenvattend kan gesteld worden dat de impact van de geplande werken beperkt is ten gevolge van reeds aanwezige verstoringen binnen het terrein en door de diepte waarop een mogelijk archeologisch niveau zich situeert. Hierdoor wordt enkel lokaal een bijkomende verstoring van eventueel aanwezige archeologische resten verwacht.

4. Synthese, onderzoeksvragen en samenvatting

4.1. Synthese gespecialiseerd publiek en antwoord onderzoeksvragen

Op basis van de beschikbare bodemkundige, historische, cartografische en archeologische gegevens over het projectgebied en zijn ruimere omgeving kan gesteld worden dat het terrein gelegen is in een archeologisch interessante zone. In de ruimere omgeving van het terrein werden reeds verschillende archeologische resten aangetroffen die de menselijke aanwezigheid in de buurt bevestigen tussen de steentijden en het heden.

Echter dient opgemerkt te worden dat de steentijd artefacten alle werden aangetroffen in jongere vergravingen of als losse vondst tijdens veldprospecties. De aangetroffen objecten bevonden zich met andere woorden allemaal in secundaire context. Indien er zich binnen het projectgebied menselijke activiteiten afspeelden, zullen ook deze allicht niet meer in situ aanwezig zijn ten gevolge van het recentere gebruik van het terrein. Bovendien zijn er geen aanwijzingen voor een verhoogde kans op de aanwezigheid van steentijd artefactensites ter hoogte van het terrein. Het terrein is niet gelegen in de nabijheid van een waterloop en er is geen sprake van een sterke gradiëntzone binnen het projectgebied. Ook werden tijdens landschappelijke boringen uitgevoerd door de vorige ontwikkelaar geen aanwijzingen aangetroffen omtrent de aanwezigheid van paleobodems of goed bewaarde bodemprofielen.

Anders is het gesteld voor de jongere periodes waarvan de archeologische resten bestaan uit grondsporen die zich als verkleuringen aftekenen ter hoogte van de onverstoorde moederbodem. Op basis van het uitgevoerde booronderzoek kan besloten worden dat dit archeologische sporenniveau zich situeert op een diepte van ongeveer 80 centimeter in het noordelijke deel van het terrein. Vanaf het centrale deel van het terrein en verder naar het zuiden situeert dit niveau zich op een diepte van plusminus 120 centimeter. Gezien de aanwezigheid van een villa met zwembad en bijgebouwen en een woning in het noordelijke deel van het terrein en gezien het archeologische niveau zich hier op 80 centimeter situeert, kunnen we er van uit gaan dat eventueel ooit aanwezige archeologische resten ter hoogte van de te slopen bebouwing reeds zijn verstoord.

Langs de andere kant kan op basis van de diepte van het archeologische niveau besloten worden dat de geplande werken slechts een beperkte impact zullen hebben op eventueel archeologische resten. Enkel ter hoogte van de ondergrondse nutspuitten, rioleringen en funderingssokkels zal bijkomende schade worden berokkend aan het bodemarchief. Bovendien vinden deze werken voor een deel plaats in reeds verstoorde zones.

Samenvattend kunnen we stellen dat het terrein in oorsprong een verhoogde kans had op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering in de vorm van sporensites. Echter werden er voornamelijk in het noordelijke deel van het terrein bodemverstorende activiteiten uitgevoerd waardoor hier een deel van eventueel aanwezige archeologische resten werd vernield. Deze vernieling heeft niet enkel een negatieve impact op de effectief vernielde sporen, maar heeft ook geleid tot kennisverlies van eventueel nog wel aanwezige archeologische resten, en dit ten gevolge van contextverlies. Door de in oorsprong verhoogde kans op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering is het niet uit te sluiten dat er zich binnen het terrein archeologische sporen bevinden. Echter situeren deze zich op een diepte die slechts lokaal wordt geraakt, en dit bovendien vooral ter hoogte van de reeds verstoorde zone, door de geplande werken.

We concluderen dan ook dat er in het licht van de geplande werken geen bijkomende vooronderzoeken dienen te worden uitgevoerd door de beperkte impact van de geplande werken enerzijds en door de aanwezigheid van reeds verstoorde zones anderzijds.

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

Het projectgebied bevindt zich in de leemstreek. Meer bepaald is het gebied gelegen tussen de dorpskernen van Erembodegem en Welle. Op basis van cartografische bronnen konden we vaststellen dat het projectgebied sinds het laatste kwart van de 18de eeuw dienst deed als akker. Pas in het midden van de 20ste eeuw verschijnen de eerste sporen van bebouwing binnen het projectgebied. De activiteiten die sindsdien hebben plaatsgevonden hebben de oorspronkelijke bodemopbouw nagenoeg over het volledige terrein vernield zoals kon worden aangetoond op basis van landschappelijke boringen uitgevoerd in opdracht van de bouwheer. Onder de OB-bodem bleven resten bewaard van een Aca-bodem. Wanneer we de bodemkaart van Vlaanderen bekijken en we vergelijken deze met de CAI-locaties, dan valt op dat deze bodemtypes vaak werden gefrequentieerd in het verleden en dat er een zekere correlatie bestaat tussen beide. Op basis van de aanwezige bodem kunnen we stellen dat het projectgebied een verhoogde kans op de aanwezigheid van archeologische resten bezit. De recente activiteiten hebben echter lokaal een zeer nefaste impact gehad op het eventueel aanwezige bodemarchief.

Op basis van het uitgevoerde landschappelijke booronderzoek kon geconcludeerd worden dat de onverstoorde moederbodem zich op een diepte van plusminus 80 centimeter situeerde in het noordelijke reeds gedeeltelijk verstoorde deel van het terrein en op ongeveer 120 centimeter vanaf het centrale deel van het projectgebied en verder in zuidelijke richting.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

Om een antwoord te bieden op deze vraag werd in de eerste plaats gekeken naar de gekende archeologische locaties en sites op de CAI. Hieruit bleek dat in de omgeving (1000 meter) van het projectgebied talrijke archeologische resten aanwezig zijn, daterend vanaf de periode van de steentijden doorlopend tot de late middeleeuwen. Wanneer we de regio vergroten worden nog meer gekende archeologische waarden herkend. Een belangrijke archeologische site bevindt zich ongeveer 500 meter ten zuiden van het projectgebied. Hier werden bij opgravingen resten aangetroffen daterend uit de steentijd (losse artefacten en vondstenconcentratie), de bronstijd (grafheuvels), de ijzertijd (mogelijk artisanale activiteiten), de Romeinse periode, de Karolingische periode en de volle en late middeleeuwen. De site staat gekend onder de naam Erembodegem Zuid IV en werd in verschillende fases opgegraven.

Uit de studie van de CAI in combinatie met de gegevens van de bodemkaart kunnen we stellen dat het projectgebied een verhoogde kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?*

Op basis van de geraadpleegde bronnen blijkt dat het terrein in oorsprong een hoog potentieel bezat op de aanwezigheid van archeologische resten. Dit konden we afleiden op basis van de CAI in correlatie met de bodemkaart. Wat het cultuurhistorisch potentieel betreft kunnen we stellen dat het terrein geen toegevoegde waarde biedt. De aanwezige bebouwing dateert uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Voordien deed het terrein steeds dienst als akkerland.

Echter dienen we op te merken dat net deze 20ste-eeuwse activiteiten het archeologische potentieel van het terrein voornamelijk in het noordelijke deel van het terrein hebben tenietgedaan. Uit de resultaten van het landschappelijke booronderzoek blijkt dat het terrein in het verleden werd afgegraven en hoogstwaarschijnlijk werd genivelleerd. Het grootste deel van de boringen leverde een gelijkaardig resultaat op met de aanwezigheid van dikke pakketten recente lagen met hieronder meestal een restant van een oude A-horizont. Hieronder werden de restanten van het oorspronkelijke bodemprofiel aangetroffen (Aca). Dit situeerde zich op een diepte van 80 centimeter in het noordelijke deel van het terrein. Hieruit kunnen we concluderen dat de aanwezige bebouwing in het noordelijke deel van het terrein een verstoring van eventueel aanwezig archeologische resten heeft veroorzaakt.

Eventueel nog aanwezige archeologische resten in dit deel van het terrein zijn met andere woorden ontdaan van hun context, waardoor hun kennisvermeerderingspotentieel sterk is verminderd.

Anders is het gesteld in het centrale en zuidelijke deel van het terrein waar het archeologische niveau zich situeert op een diepte van ongeveer 120 centimeter. Bovendien bevinden er zich in deze zone geen zware constructies en kunnen we er van uit gaan dat eventueel aanwezige archeologische resten in deze zone nog wel grotendeels zullen zijn gevrijwaard van eventueel recente verstoringen.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

Bij de impactbepaling van de geplande werken kunnen we gebruik maken van de resultaten van het uitgevoerde landschappelijke booronderzoek. Hieruit bleek dat in het noorden van het projectgebied, ter hoogte van de twee meest noordelijke boringen, zich een mogelijk archeologisch niveau aftekende vanaf een diepte van ongeveer 80 centimeter onder het bestaande maaiveld. Dit betekent dat enkel geplande werken die dieper reiken dan 80 centimeter een impact zullen hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Concreet betreft het de funderingssokkels van de nieuwe toonzaal, de rioleringssleuven en de twee meest noordelijke septische putten. Wanneer we echter kijken naar de reeds gekende verstoringen, ter hoogte van het te slopen woonhuis en de villa met zwembad en bijgebouwen, vallen de septische putten, een deel van de rioleringen en een deel van de funderingssokkels binnen de reeds verstoorde zones.

Op basis van het uitgevoerde landschappelijke booronderzoek bleek dat zich vanaf het centrale deel van het terrein en verder in zuidelijke richting, de vier meest zuidelijke boringen, een mogelijk archeologisch niveau aftekende op een diepte van ongeveer 120 centimeter. Dit betekent concreet dat in deze zone enkel ter hoogte van de nieuwe nutspotten, mogelijk een deel van de nieuwe riolering en ter hoogte van de funderingssokkels van het zuidwestelijke deel van de nieuwe toonzaal het archeologische niveau zal worden verstoord.

Samenvattend kan gesteld worden dat de impact van de geplande werken beperkt is ten gevolge van reeds aanwezige verstoringen binnen het terrein en door de diepte waarop een mogelijk archeologisch niveau zich situeert. Hierdoor wordt enkel lokaal een bijkomende verstoring van eventueel aanwezige archeologische resten verwacht.

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Op basis van de beschikbare en geraadpleegde bronnen kan voldoende gestaafd worden dat er zich met grote waarschijnlijkheid geen archeologische site met een hoog potentieel tot kennisvermeerdering binnen het projectgebied bevindt die door de geplande werkzaamheden zal worden vernield. Er dienen dus ook geen bijkomende vooronderzoeken te worden uitgevoerd, noch dienen er vervolgonderzoeken plaats te vinden.

4.2. Samenvatting niet gespecialiseerd publiek

Sinds 1 juni 2016 werd de wetgeving rond de omgang met archeologie in Vlaanderen gewijzigd. Er werden concrete criteria bepaald wanneer een bouwheer verplicht is een archeologische nota te laten opstellen. Zulke nota dient op basis van een aantal vooraf bepaalde stappen na te gaan of er zich eventueel belangrijk archeologisch erfgoed in de bodem bevindt en hoe de bouwheer hier mee moet omgaan. De nota moet geschreven worden voor het toekennen van de bouwvergunning. Het terrein van Tegelcentrum Schelfhout in Aalst, waarvoor deze nota werd geschreven, voldoet aan de vooropgestelde criteria. In de eerste plaats werd een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan wat het eventuele archeologische potentieel van het projectgebied is. Daarvan kunt u hier de samenvatting lezen.

Om het archeologische potentieel na te gaan werden verschillende aardkundige, archeologische, historische en cartografische bronnen geraadpleegd. Hieruit bleek dat er in de ruime omgeving van het projectgebied reeds in de prehistorie menselijke bedrijvigheid was. Verder werden aanwijzingen gevonden dat er belangrijke activiteiten plaatsvonden in de omgeving van het projectgebied in de metaaltijden, de Romeinse periode en de middeleeuwen. De eerste sporen van gekende bebouwing op het terrein dateren uit het midden van de 20ste eeuw.

Op basis van een landschappelijk booronderzoek kon besloten worden dat eventueel aanwezige archeologische resten in het noordelijke deel van het terrein zich op een diepte bevonden van ongeveer 80 centimeter onder het maaiveld en dus waarschijnlijk werden verstoord door de bouw van een woning en een villa met zwembad en bijgebouwen. In het centrale en zuidelijke deel van het projectgebied bevindt een eventueel archeologisch niveau zich op een diepte van ongeveer 120 centimeter onder het maaiveld. Hier werden geen grootschalige verstoringen vastgesteld en kan gesteld worden dat eventueel aanwezige archeologische resten nog vrij goed bewaard zullen zijn.

Ondanks het hogere potentieel van het terrein besluiten we toch dat er in het licht van de geplande werken geen bijkomende archeologische onderzoeken dienen te worden uitgevoerd. Dit omdat de werken slechts een beperkte impact hebben op eventueel aanwezige resten. Enkel ter hoogte van de ondergrondse putten, rioleringen en funderingssokkels wordt het archeologische niveau bedreigd. Het grootste deel van deze verstoringen situeert zich in de noordelijke zone van het terrein dat reeds gedeeltelijk verstoord werd in de 20ste eeuw. De bijkomende verstoringen veroorzaakt door de geplande werken zijn te klein in oppervlakte en vinden bovendien verspreid over het terrein plaats.

5. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Op basis van de beschikbare gegevens blijkt dat er binnen de ruime omgeving van het projectgebied reeds menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden vanaf de steentijd. De sporen van menselijke

activiteit lopen door doorheen de metaaltijden, de Romeinse periode en de middeleeuwen. Gegevens omtrent de plaatselijke bodem afgetoetst aan de bodemkaart van Vlaanderen en de CAI leren ons dat er een grote correlatie is tussen het aanwezige bodemtype en de aanwezigheid van archeologische resten in deze regio. We kunnen met andere woorden concluderen dat het terrein gunstig gelegen is voor het aantreffen van archeologische resten.

Het bronnenmateriaal leerde ons ook dat de bodemopbouw binnen het projectgebied in grote mate bestaat uit OB-bodems, zijnde verstoorde bodems, met hieronder op een diepte van enerzijds 80 centimeter en anderzijds 120 centimeter een gedeeltelijk bewaard bodemprofiel met veelal nog resten van een oude A-horizont. Gezien de aard van de te verwachte resten (zachte grondsporen) zullen deze in het noordelijke deel van het terrein reeds grotendeels verstoord zijn door de 20ste-eeuwse constructies bestaande uit een woning en een villa met zwembad en bijgebouwen. In het centrale en zuidelijke deel van het terrein werden geen belangrijke verstoringen vastgesteld en situeert het archeologische niveau zich aanzienlijk dieper.

De aanwezigheid van verstoringen in het noordelijke deel van het terrein sluit echter niet uit dat er zich geen archeologische resten meer kunnen bevinden. Maar dat de kans op het aantreffen van een intacte site eerder klein zo niet onbestaande is gezien de aanwezige verstoringen. Indien er zich nog resten binnen dit deel van het projectgebied bevinden, zal het allicht slechts om fragmentarische resten gaan, waarbij de kans op het onderzoeken van een volledige context teniet gedaan is door de recentere verstoringen. De aangetroffen resten kunnen ons dus met andere woorden wel iets leren over de aanwezigheid van menselijke activiteiten op het terrein in deze of gene periode, maar hebben verder geen groot potentieel op kennisvermeerdering gezien het allicht ontbreken van een volledige context.

Dit geldt niet voor het deel van het terrein waar het archeologisch niveau zich dieper bevindt. Door het vermoedelijke ontbreken van verstoringen is de kans groter dat eventueel aanwezige resten in dit deel van het terrein wel nog intact zijn en dus een aanzienlijk hoger potentieel hebben op kennisvermeerdering.

Echter wordt dit deel van het terrein door de geplande werken slechts lokaal bedreigd ter hoogte van enkele funderingssokkels van de nieuw te construeren toonzaal, ter hoogte van de te voorziene ondergrondse nutsputten en plaatselijk ter hoogte van de nieuw aan te leggen riolering. We kunnen dus stellen dat in het kader van de geplande werken geen kans bestaat op het aantreffen van archeologisch waardevolle resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering. In het noordelijke deel van het terrein zijn te veel verstoringen aanwezig, en in het intactere deel van het terrein kan slechts beperkte informatie bekomen worden omtrent eventueel aanwezige archeologische resten.

door de kleine oppervlakte van de geplande verstoring en het verspreide karakter van de bodemingrepen.

6. Bibliografie

6.1. Online bronnen

- www.geopunt.be
- www.dov.vlaanderen.be
- www.geo.onroenderfgoed.be
- www.cartesius.be
- www.inventaris.onroenderfgoed.be
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/1792>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/2690>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/3444>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7558>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/3887>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/6119>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/16241>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/2663>
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *M. De Bisschopstraat (Aalst 194)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158198> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Villalaan (EMB 160)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158251> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Geraardsbergsesteenweg (EMB 168)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31937> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Sparrenlaan (EMB 169)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31938> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Kloosterstraat (EMB 149)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31925> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Wilgenstraat (EMB 196)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158258> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Wilgenstraat (EMB 197)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158259> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Mortsel 3 (PV)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100135> (Geraadpleegd op 08-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV - zone 1 / Terjoden (EMB 78, 79, 80, 81, 83)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31929> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Zuid IV fase 3, Zone 2*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208072> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Erembodegem Zuid IV - zone 2 / Terjoden (EMB 74)*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31928> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zuid IV fase 3, Zone 1
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208071> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Industrielaan (EMB 87)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158213> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Industrielaan (EMB 147, 173)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158246> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Erembodegem Zuid IV - zone 5
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152793> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Erembodegem Zuid IV (Fase 3 2011)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/160656> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hof ter Lokeren (EMB 216)
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31921> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Erembodegem Zuid IV - zone 4
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152240> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Erembodegem Zuid IV - zone 3
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152238> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Zuid IV fase 4
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208135> (Geraadpleegd op 10-07-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Vennestraat I
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224500> (Geraadpleegd op 10-07-2021).

6.2. Literatuur

- BOGEMANS, F. & M. VAN MOLLE, *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: kaartblad 30-38 Geraardsbergen en Ath (deel)*, Brussel, 2005.
- BOT, B. & S. EGGEMONT, *Vennestraat (Aalst, Oost-Vlaanderen)*, Sint-Michiels-Brugge, 2018.
- DE MOOR, G., *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België – Vlaams Gewest, Kaartblad 22 Gent*, Brussel, 2010.
- DE RAYMAEKER, A., DOCKX, C. & L. DUPONT, *Archeologienota: Het archeologisch onderzoek aan de Churchillsteenweg te Aalst*, Tienen, 2017.
- JANSSENS, D. & H. PIETERS, *Archeologienota: Industrielaan 3E te Erembodegem (Oost-Vlaanderen)*, in *aDeDe archeologisch rapport*, 104, Gent, 2016.
- POULAIN, M., BUCKENS, M., PEDE, R., DESCHEPPER, E., KLINKENBORG, S. & B. CHERRETTÉ, *Erembodegem – Terjoden. Aanleg parking. Archeologienota – 2017B370*, in *SOLVA-Archeologierapport*, 96, Vlierzele, 2017.
- RYCKEBUSCH, L., *Hoogstapelmagazijn VPK Packaging – Industrielaan, Aalst. Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek. Bureauonderzoek – 2017E73*, in *RAAP België - Rapport*, 84, Nazareth, 2017.
- THYS, C., VAN GOIDSENHOVEN, W., DE TOLLENAERE, J. & A. WILLAERT, *Vennestraat (Aalst, Oost-Vlaanderen)*, Sint-Michiels-Brugge, 2017.
- VAN BUGGENHOUT, J., *Archeologienota Mortsel – Gasthuishoeven*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 789, Temse, 2019.
- VAN HECKE, M., *Rapport Landschappelijk booronderzoek 10853 McDonalds Aalst*, Sint-Denijs-Westrem, 2017.
- VAN HECKE, M., *Rapport Landschappelijk booronderzoek 10854 Carglass Aalst*, Sint-Denijs-Westrem, 2017.

7. Lijst figuren en bijlagen

7.1. Lijst figuren

Project code	Nr	Type	Onderwerp	Aanmaakschaal origineel	Aanmaakdatum origineel	Versie
2021G160	1	Kadasterplan	Projectgebied ten opzichte van GRB-bestand (©AGIV)	1/1000	2021	Digitaal
2021G160	2	Inplantingsplan	Bestaande inplanting sloop	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021G160	3	Inplantingsplan	Nieuwe inplanting	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021G160	4	Inplantingsplan	Positie landschappelijke boringen	1/1000	2021	Digitaal/PDF
2021G160	5	Tertiairgeologische kaart	Uitsnede tertiairgeologische kaart thv het projectgebied (Bron: © dov.vlaanderen).	1/10000	2021	Digitaal
2021G160	6	Quartairegeologische kaart	Uitsnede quartairegeologische kaart thv het projectgebied (Bron: © dov.vlaanderen).	1/10000	2021	Digitaal
2021G160	7	Quartairegeologische kaart	Legende profieltype 3 (Bron: © dov.vlaanderen).	nvt	2001	Digitaal
2021G160	8	Bodemkaart	De bodems volgens de bodemkaart van België (Bron: © dov.vlaanderen).	1/1000	2021	Digitaal
2021G160	9	Inplanting	Aanduiding zones	1/500	2017	Digitaal
2021G160	10	Hoogteprofiel	Doorsnede door terrein van NW naar ZO (Bron: ©Geopunt)	nvt	2021	Digitaal
2021G160	11	Hoogtekaart	Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (1 meter) (Bron: ©Geopunt)	1/10000	2021	Digitaal
2021G160	12	Hoogtekaart	Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (1 meter), detail (Bron: ©Geopunt)	1/1000	2021	Digitaal
2021G160	13	Erosie	Projectgebied op de bodemerosiekaart	1/1000	2021	Digitaal
2021G160	14	Historische kaart	Uitsnede kaart van Ferraris, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	1771-1778	Digitaal
2021G160	15	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	1841-1843	Digitaal
2021G160	16	Historische kaart	Topografische kaart Vandermeulen, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	1846-1854	Digitaal
2021G160	17	Historische kaart	Plan Popp met aanduiding projectgebied (Bron: © AGIV)	1/1000	1842-1871	Digitaal
2021G160	18	Orthofoto	Orthofoto van het plangebied 1971 (Bron: © AGIV)	1/1000	1971	Digitaal
2021G160	19	Orthofoto	Orthofoto van het plangebied 1979-1990 (Bron: © AGIV)	1/1000	1979-1990	Digitaal
2021G160	20	Orthofoto	Orthofoto van het plangebied 2000-2003 (Bron: © AGIV)	1/1000	2000-2003	Digitaal
2021G160	21	Orthofoto	Orthofoto van het plangebied 2020 (Bron: © AGIV)	1/1000	2020	Digitaal
2021G160	22	CAI	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied (©CAI Vlaanderen)	1/10000	2021	Digitaal
2021G160	23	Bodemgebruikskaart	Projectgebied op de bodemgebruikskaart van Vlaanderen (Bron: © dov.vlaanderen).	1/1000	2021	Digitaal
2021G160	24	Foto	Foto bestaande bebouwing Churchillsteenweg 49	Nvt	2017	Digitaal
2021G160	25	Foto	Foto bestaande bebouwing Churchillsteenweg 51	Nvt	2017	Digitaal
2021G160	26	Inplantingsplan	Nieuwe inplanting	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021G160	27	Ontwerp	Nieuw ontwerp snede	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021G160	28	Inplantingsplan	Nieuwe inplanting rioleringen en funderingen	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021G160	29	Analyseplan	Aanduiding geplande verstoringen op GRB	1/1000	2021	Digitaal/PDF
2021G160	30	Analyseplan	Aanduiding gekende en geplande verstoringen op GRB	1/1000	2021	Digitaal/PDF

7.2. Lijst Bijlagen

Projectcode	Nummer Bijlage	Onderwerp
2021G160	Bijlage 1	PDF verslagen landschappelijk booronderzoek
2021G160	Bijlage 2	PDF plannenbundel
2021G160	Bijlage 3	PDF Programma van maatregelen
2021G160	Bijlage 4	PDF Privacy-fiche